

**GOZDNO
GOSPODARSTVO**
SLOVENJ GRADEC D.D.

leto: XXXVII oktober 2005 številka: **10**

Viharnik

Poštnina plačana pri
pošti Slovenj Gradec
Cena 660 tolarjev

naslovna tema

Razmišljanja ob petdesetletnici prvega gozdnogospodarskega načrta na Koroškem

kmetijstvo

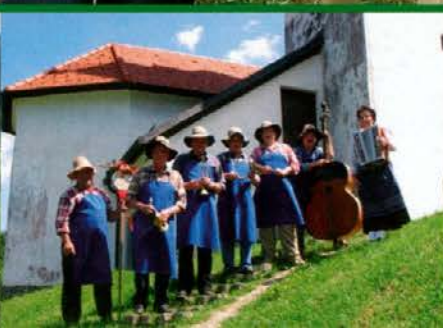
Biopraznik pri naših sosedih

praznujejo

Mlinarjevi na Matvozovem

kultura

Njivski kvintet se predstavi

Razmišljanja ob petdesetletnici prvega gozdnogospodarskega načrta na Koroškem

Spec. Milan Tretjak, univ. dipl. inž. gozd. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Slovenski gozdovi so v zgodovini vedno plačevali davek za razvoj slovenske družbe. Prvi posegi se začnajo s poselitvami, zadnje poselitvene plombe na Koroškem (današnji celki) so nastale šele v XIV. in XV. stoletju. Kasnejši razvoj fužinarstva in glažutarstva je z izsekovanjem listavcev prinašal intenzivno rabo gozdov. Izgradnja železnice Dravograd-Velenje konec XIX. stoletja je v naše gozdove pripeljala gozdno veleposest. Prične se intenzivni razvoj lesne industrije, gospodarjenje z gozdovi se po-

dreja potrebam lesne industrije in ideji vzgoje lesa po principu »lesnih njiv«. Nemška klasična šola je v začetku XX. stoletja na Koroško prinesla velikopovršinske goloseke, s katerimi so postopno in vztrajno iztrebili naravne mešane gozdove jelke, bukve in smreke. Na požgane površine so z žitom posejali smrekove seme, tako so nastale značilne enomerne smrekove monokulture. Njihova vloga je bila predvsem v oskrbi lesne industrije z ne preveč debelimi sortimenti iste drevesne vrste.

Koncept klasične nemške šole je značilno vplival na oblikovanje koroške krajine zaradi njene visoke gozdnatosti in negativne posledice tehnološkega nasilja nad gozdovi so se odražale na vseh segmentih gozdnega ekosistema. Tudi v letih po drugi svetovni vojni so koroški gozdovi z goloseki in »colskimi« sečnjami plačali svoj davek pri obnovi Slovenije, ki je živela v takratni z industrijskim razvojem obsedeni Federativni republiki Jugoslaviji. Bežen pregled zgodovinskih dogodkov dokazuje bliskovit

tehnološki razvoj v prejšnjem stoletju, ki je značilno posegal v edini naraven obnovljiv vir v Sloveniji in bistveno spremenil prvotno krajino. Posledice tako intenzivnih tehnoloških posegov so z leti postale enostavno preobsežne.

Iskanje novega načina gospodarjenja z gozdovi je zahtevalo načrten pristop. Razvoj tehnologije, industrializacija in bližina avstrijskega koncepta so tudi za v prihodnje vsiljevali izkoriščevalski koncept gospodarjenja z gozdovi, ki je temeljil

Prva in sedanja generacija načrtovalcev je proslavila jubilej.

predvsem na nizkih stroških proizvodnje in enostavni gozdni proizvodnji.

Načrtni pristop k gospodarjenju z gozdovi je pomenil konec ropanja slovenskih gozdov, kar je poleg sonaravnega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi izjemno pomemben zgodovinski moment. Nov dolgoročen cilj je postal naraven gospodarski gozd, ki je ohranjeval oziroma izboljševal stanje gozdov ob istočasni relativno dovolj visoki produkciji lesne biomase. Načrtovanje naravnih sistemov je izjemno zahtevno, saj zahteva veliko znanj s področja naravoslovnih znanosti, energetike, ekologije itd., značilen kognitiven pristop in ne nazadnje tenkočutnost načrtovalca. Vse te kvalitete je imel prof. dr. Dušan Mlinšek, ko je leta 1955 izdelal prvi načrt v mislinjskih gozdovih in hkrati postavil temelje sonaravnemu trajnostnemu gospodarjenju v vseh slovenskih gozdovih. To je bila bistvena in najpomembnejša zgodovinska prelomnica, ki je postavila popolnoma novo traso gozdarski stroki. Koroški gozdarji so vsa naslednja leta ostajali zvesti konceptu sonaravnega razvoja gozdov.

Načrtovanje v gozdnem prostoru je v bistvu iskanje optimalnih rešitev med razvojnimi težnjami različnih uporabnikov prostora in med varovanjem oziroma razvojem gozdnih ekosistemov. Iskanje rešitev je izjemno zahtevna naloga, saj se zahteve družbe spreminjajo v prostoru in času. Večjih napak naravni sistemi ne dopuščajo. Največja prednost načrtovanja je v njegovi fleksibilnosti, ki pa

mora seveda ostati znotraj naravnih okvirov. Da so imeli po vojni gozdarji posluh za razvoj naravnih ekosistemov, ki so ga nadgrajevali z novimi znanji, dokazuje današnje stanje gozdov. Za gozdarstvo ni boljšega in bolj verodostojnega dokaza, kot je samo stanje gozdov. Če pogledamo samo nekaj bistvenih podatkov iz gozdnogospodarskega načrta enote Mislinja, lahko ugotovimo, da ima sonaraven koncept gospodarjenja z gozdovi tudi optimalne ekonomske učinke. Lesna zaloga je bila ob inventarizaciji gozdov leta 1955 na površini 5.800 hektarov 1.115.000 m³, v petdesetih letih se je povečala za 1.100.000 m³, kar pomeni skoraj 100 % povečanje lesne zaloge. Ob tem pa je potrebno poudariti, da se je na isti površini posekalo 1.150.000 m³ lesa. Če uporabimo ekonomistom znan izraz produktivnost, je bila produkcija mislinjskih gozdovih v petdesetih letih več kot 2.000.000 m³ lesne mase, kar bi si vizualno lahko predstavljali kot kolono 125.000 gozdarskih kamionov v dolžini 1.500 km. Si lahko predstavljate kolono z lesom naloženih kamionov od Mislinje pa na sever Norveške? Temeljita analiza stanja v preteklosti je dokazala, da so bila posamezna drevesa s tako imenovano polno premerbo v preteklosti nad meritvenim pragom 10 cm vsaj enkrat, nekatera pa celo trikrat fizično izmerjena. Tako realne in natančne inventure ni izvedla nobena sorodna stroka. Z uporabo sodobnih metod imamo gozdarji natančen zapis gozdnega prostora. Uporaba

avioposnetkov, digitalnih modelov reliefa, tematskih kart itd. so osnova za izdelavo relativno natančnega katastra gozdnega prostora. Inventarizacija zajema tudi valorizacijo (vrednotenje funkcij gozdov) in natančne atributne in grafične zapise gozdnega prostora. Evidence vlaganj v gozdove, kakor tudi evidence sečenj, imamo arhivirane za petdeset let nazaj. Spomnimo se samo evforije na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pred nekaj meseci, ko so želeli te evidence vzpostaviti v kmetijstvu za samo nekaj let nazaj. Še vedno poteka akcija vzpostavitve kmetijske rabe tal (tako imenovani GERK-i), ki jo trenutno izdelujejo kmetijci, upravne enote, geodeti, gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije in še kdo. Banke podatkov za gozdni prostor je gozdarstvo že zdavnaj imelo in jih še vedno ima, saj so temelj dinamičnega sonaravnega načrtovanja z gozdnimi ekosistemi.

Sonaraven koncept gospodarjenja pa ne pomeni samo ohranitve koroških gozdov, temveč v veliki meri prispeva k oblikovanju celotne koroške krajine. Z deležem gozda, ki ga Slovenci imamo, izpolnjujemo zahteve iz Kyotskega protokola v tem segmentu. Zahvala gre predvsem gozdarjem in gozdarski stroki, da so gozdno krajino ohranili v takem obsegu in obliki. Naravovarstveniki bodo seveda pompozno s projekti kot je Natura 2000 in podobnimi izdelali upravljalvske načrte za te gozdne površine, čeprav jih gozdarji izdelujemo praktično

že petdeset let. Zakonodaja, ki je nastala kot posledica političnih spletkarjenj, je omogočila, da naravovarstveniki ponekod z napuhom določajo pravila igre na plodovih gozdarske stroke. Slovenski sonaraven koncept gospodarjenja z gozdovi je priznan v Evropi in v svetu, zato se na tem segmentu od evropskih držav nimamo več kaj učiti. Ponudimo jim lahko sodobne in preverjene strokovne rešitve. V svoji skromnosti Slovenci mislimo, da vse kar je v EU, je tudi dobro in napredno. To seveda ni res. Če temu ne verjamete, pogledajte samo v sosednjo Avstrijo, ki še vedno v veliki meri vztraja pri golosečnem gospodarjenju. Kdor je videl sliko na obeh straneh meje s sosednjo Avstrijo, ne potrebuje nobenega komentarja. Vse je v trenutku jasno. Gozd in gozdna krajina govorita sama zase.

Načrtovanje gozdnih ekosistemov tudi v prihodnje čakajo pomembni izzivi. Zavedati se moramo, da so potrebe gozdnega prostora vedno večje. Z vstopom v EU ne gre samo za zahteve Slovencev, temveč posredno tudi za zahteve članic EU. Različni interesi do gozdnega prostora bodo v prihodnje vse večji. Ohranjeni naravni ekosistemi pa vse bolj cenjene in iskane dobrine še posebej tistih, ki jih nimajo več. Načrtovanje bo moralo v prihodnje zagotoviti optimalno ravnotežje med razvojnimi težnjami vse hitreje razvijajoče Evropske skupnosti in ohranjanjem gozdnih ekosistemov. Napak si na tem področju ne moremo privoščiti, vse preveč jih je zapisala že zgodovina.

Po končanem posvetu je za 80. let čestitala prof. Dušanu Mlinšku predsednica Koroškega gozdarskega društva Jerneja Čoderl

Nekdanji sodelavci so se srečali na Komisiji na Pohorju - od leve Janko Potočnik, Dušan Mlinšek, Ivan Lekše, Hubert Dolinšek

Nekdanji sodelavci na taksaciji - Milan Antolič, Vlado Planinšek, Franc Založnik, Tatjana Skledar

Karel Zagorc, univ. dipl. inž. gozd.

Petdeset let je dolgo obdobje ali pa tudi ne:

- za enoletnice kar 50 generacij;
- za ljudi, če odštejemo otroška in penzionistična leta, ena generacija;
- za smreko slabega pol življenja in
- za naravni gozd minuta ali četrť ure, le kdo bi to vedel?

Če se ozrem le na človeško družbo, se je zgodilo neznansko veliko stvari, še zlasti je za nas pomembno:

- da smo se osamosvojili in dobili svojo državo, da se je zamenjal družbeni red in smo pristali v kapitalizmu;
- bili smo priča izrednemu razvoju znanosti in tehnike, ki sta na široko vkorakala tudi v gozdarstvo.

Tax na Ravnah

Šartel 13

Za gozdarstvo in urejanje gozdov so bile pomembne številne reorganizacije: GG Slovenj Gradec, Lesna Slovenj Gradec, še enkrat GG Slovenj Gradec in Zavod za gozdove Slovenije ter OE Slovenj Gradec, v katerih pa je urejanje gozdov imelo vedno častno mesto. Glasu nismo imeli, ker v podjetje nismo prinašali denarja, nikoli pa nam niso odrekli strokovnosti.

V tem uvodnem razmišljanju moram omeniti najbolj zaslužne ljudi, ki so imeli veliko razumevanja, znanja, volje in predanosti, da je ta naša taksacija hodila po pravi poti in se je uspešno razvijala: prof. Dušana Mlinška, ki je postavil temelje, Huberta Dolinška in Janka Potočnika, ki sta najprej sama delala na urejanju, potem pa nad urejevalci bedela in bila vedno v oporo in vsakršno pomoč v dobrem in slabem. Nikakor ne smemo pozabiti na naše stebre v pionirskih letih: Matevža Čarfa, Adija Kolarja, Ivana Reva in tudi ne na Nenada Miriča, brata Skobirja in vse druge, katerih pesem »tri, pet, bukev osem«, je odmevala od doline do doline. Tudi našim mladeničem se moramo zahvaliti: Branku, Anzanu in Samu za računalniško znanje, ki so ga presadili med nas, Hauzerju za njegovo življenjsko delo – fitocenološko karto območja – in vsem drugim, ki so si brisali in si še brišejo znoj s čela na njihovih strmih in samotnih poteh. Nikakor si nisem zamislil tega mojega pisanja kot kakšno kroniko, rad bi le priklical iz spomina to in ono, da se ne pozabi, pa tudi zato, da bodo naši mlajši kolegi vedeli, da so današnji po vsebini in opremljeni bogati načrti tudi rezultat prizadevanj, ki smo jih z veseljem in ljubeznijo, včasih pa tudi s trmo in jezo gnali naprej. Čeprav je bilo vse napisano v pravilnikih in navodilih, kako moramo izdelovati načrte in česa ne smemo početi, je bilo vedno še nekaj vmes. Tisto nekaj pa je ono, kar nam daje vzpodbudo in veselje do dela. To je tisti ščepec soli,

ustvarjalnost, nekaj novega, nekaj drugačnega. Enkrat dobro, drugič slabo, smo bili pohvaljeni in grajani. Glavno pa je, da so šle stvari naprej in to želim in privoščim tudi mojim kolegom in vsem vam, namreč veselje do dela in z opravljenim delom.

Temelji

Pred petdesetimi leti so bili položeni solidni temelji urejevalni službi. Tako trdni in čvrsti, da jih je čas komajda tu in tam malo obrusil:

- postavljena je bila razdelitev na gozdnogospodarske enote, oddelke in odseke. Posebno pomembno je, da so bile določene, na drevesih in kamnih označene ter odmerjene tudi lastniške meje, kar je služilo za izdelavo prve gozdno-gospodarske karte območja. Te meje so bile nespremenjene skoraj štirideset let, šele potem sta jih načela denacionalizacija in slovenska uniformiranost urejanja gozdov, vseeno pa v veliki meri ta razdelitev še drži;

- naslednja stoletna stvar je opisni list. Večino podatkov, ki so jih takrat zastavili, zbiramo še danes. Morda ne ravno v takšni poetični obliki, a lahko jih brez posebnega truda staknemo in primerjamo z današnjimi. In kaj je za urejanje, ki temelji na kontrolni metodi, bolj pomembno kot presoja uspešnosti v preteklosti opravljene dela in seveda spoznavanje sedanjega stanja gozdov;

- naslednji izredno pomembni stvari, ki sta bili takrat položeni v zibelko taksaciji, sta predanost delu in strokovna poštenost. Lahko smo se zmotili, kaj naredili narobe, a nikoli zaradi lenobe ali neodgovornosti. Kot poznam svoje kolege, se ta tradicija poštenega in dobrega dela nadaljuje in plemeniti z vedno novim znanjem;

- vse to pionirsko delo je bilo opravljeno v izredno težkih pogojih – glavna prometna sredstva so bila vlak, kolo in noge. Urejevalci, ki so bili klupanti, vrtnalci prirastka, farbači, skupinovodje, taksatorji tehniki

Gospodarski cilj in načela

Gozdovi gospodarake enote Mialinja nosijo pečat nemške klasične gozdarske šole, prirejane ekstenzivnemu načinu gozdnega gospodarstva zadnjega stoletja naše zgodovine gozdov. Plavdarstvo in steklarstvo kot osnovna konsumenta oglja, sta izoblikovala gospodarjenje z gozdovi. Zagarska industrija zadnjih petdesetih let je napredku industrije primerno oplemenila les kot surovino. Na področju gozdarstva pa v pogledu nege in obnove gozdov niso zabeleženi vidnejši uspehi. Povojna revolucionarna doba poizkuša tudi v gozdarstvu uveljaviti izsledke znanosti zadnjih decenijev ter v času rapidnega porasta potreb po lesu preusmeriti kurz gozdarske politike k naprednejši sodobni negi in obnovi gozdov.

Naloga in cilj predloženega elaborata je prelomiti z dosežanim /predvojnim/ načinom obnove gozdov /izrazito področje golosečenj/ ter preiti potem pričetkov konverzije k donosnejši prirodnejši raznodobni, mešani obliki gozdov s tendenco dvigovanja produktivnosti gozdnih tal ter povečanju prirastka.

Cilji in načela

in inženirji so bili ves teden na terenu, spali so na senikih, v lovskih in holcarskih bajtah, na skupnih ležiščih v planinskih kočah, tu in tam pa tudi v kakšni postelji. In kaj so jedli? Kruh, špeh, marmelado, lovske klobase, če so imeli srečo, so pri kmetu dobili žgance, juho, mleko ali kaj takega. Ko so s terenom opravili, bilo je ponavadi, ko so odšli dijaki in učenci v šole, višja kasta pa je bila do snega še na terenu, potem so se preselili v pisarne, kjer so od jutra do večera cingljali zvončki seštevalnih strojev, cvilili, no drseli rehenšiberji in škripala peresa. Do pomladi je bilo vse izračunano in poslano ministru v podpis. Ta pa je prej izbral poročevalca, gozdarskega strokovnjaka iz inštituta ali ministrstva, da se je prepričal, da je z načrti vse v redu. Poročevalec je hodil nekaj dni po terenu, preverjal, spraševal, opazoval in na kraju napisal izčrpno poročilo, ki ga je obravnavala strokovna komisija, seveda na terenu. Potrditev načrta takrat pač ni bila lahka stvar.

Od svinčnika do računalnika

In kako je bilo z drugimi stvarmi? S tehniko, kot radi rečemo. In kako so se odvijale naprej naslednjih 30 ali 40 ali 50 let? Evolucija ima svoje zakonitosti: najbolj enostavne stvari se sprva premikajo po polzevo, potem pa vedno hitreje in hitreje. Torej doba osnovnih matematičnih operacij, opravljenih s svinčnikom, radirko in na listu papirja, je bila dolga. Ne vem, če so kdaj uporabljali pri urejanju gozdov abak, so se pa za razmeroma kratek čas pojavili seštevalni mlinčki in logaritemska računalna, s katerimi

so mojstri izvajali prave čarovnije. Sledilo je obdobje velikih računalnikov republiškega in domačega IBM-a, na katerega spominjata prizidka pri bivšem LIPU in GG. Kot zanimivost naj povem, da je računalnik pregnal iz velike sejne sobe celo samoupravljanje. Pojavili so se prvi PC-ji in škatla z bolj kratkim spominom se je znašla tudi na taksaciji. V roke sta jo vzela mojstra in kmalu sta pričarala čuda: načrt za Paški Kozjak je lezel iz računalnikovega drobovja nekaj dni, na petek in svetek, podnevi in ponoči. Malo z nejevero smo sprejeli Štornikovo napoved, da bo naslednji območni načrt napisan z računalnikom. Napoved se je izpolnila, še več, že naslednje načrte gozdnogospodarskih enot smo skoraj v celoti poročunali in napisali z računalnikom. In zraven z računalnikom narisali še čudovite diagrame. Stvari so se razvijale naprej, saj so mojstri vpeljali v svet računalnikov tudi nas »brezveznike«, da smo spoznali resnico, kako zelo zmotljivi smo. Nastajale so obsežne baze podatkov, ki omogočajo mnogotere analize, razkrivajo dosti stvari o gozdu, še posebej so dragocene informacije o uspešnosti našega dela od načrtovanja do izvedenih ukrepov. Načrti so postajali vsebinsko vedno bolj bogati, oblikovno pa vedno bolj pregledni in estetsko dodelani.

Karte

Za urejanje gozdov je zelo pomembno obvladovanje prostora. Na podlagi katastrskih načrtov in izločenih osnovnih ureditvenih enot je Čarf risal skice notranje razdelitve gozdov na paus papir. Bile so glavni pripomoček za orientacijo

gozdarski tematiki gozd – ne gozd, državni – zasebni gozdovi, so meje in označbe oddelkov, odsekov in katastrskih občin obveljale kar nekaj deset let in takrat zelo dobro služile svojemu namenu. Razvoj, še posebej gojitveno načrtovanje in spogledovanje z novimi tehnikami pridobivanja podatkov, stalnimi vzorčnimi ploskvami, ki so jih že uporabljali v Švici, je zahteval bolj natančne karte. Tako je v sodelovanju z inštitutom za geodezijo in fotogramet-

Šartel 11

farbačem, klupantom in vrtalcem prirastka, seveda s strogiimi ustnimi navodili, občasnim spremstvom in kontrolo. Zelo dragocene so bile prve gozdarske karte, ki so temeljile na lastnih geodetskih meritvah. Z osnovno in neobremenjujočo topografijo in težiščem na

trijo nastala nova karta z gozdarsko vsebino, kot so oddelčne in odsečne meje, gozdne ceste, lastništvo in drugo, za kar je poskrbel Branko Glavan. Za prostorske predstavitve s številnimi vsebinami, ki se nahajajo v naših bazah podatkov, so nastale računalniške tematske

karte na podlagi MAP-INFO programov, ki jih je pri nas prav tako uveljavil Branko Glavan. Pri tem so še zlasti pomembne karte gospodarskih razredov, fitocenološke karte, sestojne karte, karte funkcij gozdov in druge.

Avio-posnetki

Gozdno gospodarstvo je v 70. letih naročilo aviosnemanje zahodnega dela Pohorja. Posnetki so služili za izločanje sestojev in kot pripomoček pri opisih

sestojev in za gojitveno načrtovanje. Velike poškodbe zaradi imisij, ki so se pojavile na vsem območju, ter propadanje jelke, so vzpodbudili aviosnemanje na infrardeči barvni film v približnem merilu 1 : 10.000. Zato so se zelo zavzeli vodstvo GG (Dolinšek, Potočnik) in prof. Milan Hočevár. Takrat smo dobili interpretoskop, stereoskope in posebne miže za opazovanje posnetkov. Posnetki so postali odličen pripomoček za izločanje in za opise sestojev,

Lukovo 1954

Lukovo 2005

* Po pospravljenem snegolomu *
Cesta slika mislinjskega Pohorja
/Odd.6/

Ob drevesu stoji mladi Matevž Čarf

za gojitveno načrtovanje, očno poškodovanosti gozdov. Po 10 letih so avio-posnetke zamenjali ortofoto posnetki, na katere je mogoče prilepiti različne vsebine, ki jih imamo v bazah podatkov in z njim opravljati različna druga dela.

Predpisi, načrti, načrtovanje

Gozdnogospodarski načrti se za različne namene in potrebe analizirajo, seštevajo, interpretirajo ipd. na nivoju države, zato se je pri izdelavi načrtov potrebno obvezno podrediti pravilnikom in strokovnim navodilom. Teh je bilo od druge svetovne vojne do danes kar lepo število. Pred začetkom izdelave območnih načrtov so bili seminarji, na katerih so vodilni gozdarski strokovnjaki urejevalce seznanjali o vsebini in poteku izdelave načrtov. Pravilnikov in navodil tukaj seveda ne bom navajal, lahko pa se s tem podrobneje seznanite v knjigi prof. Gašperšiča. Vseeno pa je treba, da spomnim na nekaj obletnic, ki so pomembne za gozdarstvo in še posebej za urejanje gozdov, ki jih povzemam po Gašperšiču:

- 1947 – izvedena prva inventura slovenskih gozdov;
- 1949 – s posebno uredbo prepovedano golosečno gozdarjenje;
- 1952 – v Sloveniji se je začelo sistematično urejanje državnih gozdov po konceptu kontrolne metode in polne premerbe;
- 1954 – izšla so prva navodila za urejanje državnih gozdov, zasebne gozdove so urejali s posebno kartotečno metodo;
- 1967 – izšel je pravilnik o izdelavi gozdnogospodarskih načrtov in evidenci njihovega izvrševanja;
- 1988 in 1989 – izšle so strokovne podlage (navodilo) za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov enot in območij;
- 1997 – izšel sedaj veljavni pravilnik za načrtovanje razvoja gozdov in gozdnega prostora in o evidenci njihovega izvajanja.

V tem obdobju je oddelek za urejanje gozdov izdelal štiri območne gozdnogospodarske načrte in okrog devetinpetdeset načrtov gozdnogospodarskih enot. Zelo pomembno je tudi, da so že v šestdesetih letih za-

Bili smo mladi

čeli izdelovati detaljne gozdnogojitvene in sečno-spravlne načrte. Po ustanovitvi ZGS so postali obvezni in je bilo celo območje v roku dveh let pokrito z njimi.

Po letu 1990 se je pri načrtovanju močno uveljavilo timsko delo, najprej v okviru odseka za urejanje gozdov, nato tudi s strokovnimi delavci na KE. Zakon o gozdovih je v procese načrtovanja vključil tudi lastnike gozdov, s tem da so bili povabljeni k sodelovanju pri postopku potrjevanja gozdnogospodarskih načrtov in pri izdelavi gozdnogojitvenih načrtov.

Izvajanje gozdnogospodarskih načrtov in razvoj gozdov

Med načrtovanimi in opravljenimi gozdnogospodarskimi ukrepi so vedno razlike, ki nastopajo iz različnih vzrokov, in sicer zaradi:

- pojavov, kot so propadanje gozdov zaradi imisij, sušenja jelke;
- naravnih pojavov – snegolomov, vetrolomov, množične namnožitve podlubnikov in drugih škod;
- neupoštevanja načrtov;
- raznih sprememb, ki so se pojavile v času veljavnosti načrta in izvajalčeve drugačne presoje

- o nujnosti del in drugih vzrokov.

Povezanost med načrtovanjem, izvajanjem načrtov in vplivi na gozd je zelo kompleksna. Pomembno pa je, da se je razvoj gozdov stalno usmerjal k dolgoročnim ciljem.

Primerjave med stanjem gozdov pred 50 leti in danes lahko presojamo z različnimi kazalci, npr.:

- po spremembi višine in strukture lesne zaloge;
- ustreznosti zastopanosti drevesnih vrst glede na rastišče;
- stabilnosti sestojev;
- po sestojnih zasnovah;
- po odprtosti gozdov s prometnicami in drugimi.

Nekatere spremembe je možno doseči razmeroma hitro, druge pa potekajo počasi in komaj zaznavno.

Tu bom predstavil dva kazalca, primerjavi iz območnih načrtov iz l. 1970 in l. 2000.

Lesna zaloga l. 2000 je 303 m³/ha in se je v 30 letih povečala za 73 m³/ha, izboljšala se je debelinska struktura, povečal se je delež listavcev, prevladujejo bogate in dobre sestojne zasnove, sestoji so negovani.

Druga primerjava, ki je zelo ilustrativna, je primerjava strukture gojitvenih del: obseg umetne obnove l. 2000 je

le slaba tretjina tiste izpred 30 let, obžetje je le desetina, kar za trikrat pa se je povečala površina priprave sestojev in tal, obseg nege se je povečal za četrtno. To kaže na usmerjenost k sonaravnemu gospodarjenju in na njegovo uspešnost.

Skupno delo urejevalcev, delavcev v gozdarskih obratih in lastnikov gozdov je v veliki meri zacelilo posledice golosečnega gospodarjenja v veleposestniških gozdovih, sečenj vseh dreves do določene debeline v zasebnih gozdovih in premočnih sečenj v planskih letih.

Med pomembne projekte, ki smo jih pripravljali vrsto let, dopolnjevali in iskali soglasja lastnikov gozdov, je bila razglasitev gozdnih rezervatov in varovalnih gozdov.

Ohranitev krajine

Ostaja še eno področje dela, ki ga ob jubileju ne smemo prezreti. Gozdarji in še zlasti urejevalci smo bili zadnja desetletja aktivno vključeni v oblikovanje krajine z izdajanjem soglasij in mnenj za posege v gozd in gozdni prostor in sodelovali smo z mnenji ob legalizaciji črnogradenj v gozdnem prostoru in pri sprejemanju

prostorskih planov. V zadnjih letih izdelajo takšnih soglasij ali mnenj okrog sto na leto, v prejšnjih letih pa manj, ocenjujem, da je bilo v približno 25 letih več kot 2000 izdanih soglasij in mnenj. V prostorskih planih so upoštevali naše predloge o primestnih gozdovih in drugih oblikah varovanja narave. Ne dvomim, da je zaradi tega dela ostala koroška pokrajina bolj naravna in ohranjena.

Zaključek

Sedaj na jesen grem rad v gozd. Čeprav se zdi, da človek v svojem kratkem življenju ne more kaj dosti premakniti v tem na videz nespremenljivem svetu, vendar ni tako. Veliko stvari se je zgodilo in rodilo se je dragoceno spoznanje, da je narava v svoji obilici časa vedno našla najboljše rešitve in ji moramo le slediti. Tako smo tudi delali, včasih malo zašli, a smer je bila prava. Zato so gozdovi danes bogati, dobro ohranjeni in vedno bolj naravni. Monotonijo smrek je zamenjala pestrost drevesnih vrst, še posebej v mlajših razvojnih fazah gozda. Tudi divjad, ta nenasitni požiralec mladja, ima hrane dovolj in nam je v veselje, ko jo opazujemo. V studencih in večini potokov se brez skrbi odžejamo in ohladimo. Dovolj je gob, celo vedno več, kot da bi se hotele posmehovati birokratom z njihovimi prepovedmi in napovedanimi izkaznicami. Polne so bile maline, brusnice in borovnice. Tako doživljam gozd.

In še čisto za konec: dobili smo nov družbeni red, kapitalizem. Najpomembnejša beseda je postala dobiček, ki ni prijazna niti tistemu, ki živi od dela niti tistemu, iz katerega ne more dovolj iztisniti, gozdu. Pa vendar: prebudila se je zavest v ljudeh, da so stvari, pomembnejše od denarja – voda, zrak, gozd, čisto okolje in druge. Prepričan sem, da bodo človeška solidarnost, osveščenost o okolju, skrb za naše vnuke, znanje in znanost našli pot tudi iz te zagate, namreč, da gozd ne bo postal zgolj lesna njiva, ampak bo ostal kraj sprostivne, zdrave, lepote in lepih doživetij za vse obiskovalce.

Informativni gozdarski storži v septembru

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

V septembru je prevladovalo jasno do delno jasno vreme, ki se je občasno izmenjavalo z delno oblačnim in oblačnim ter dežjem. V prvem jesenskem mesecu sem na Koroškem zabeležil kar devet popolnoma jasnih dni, drugače pa je prihajalo v tem času do izmenjavanja delno jasnega in oblačnega vremena predvsem v popoldanskem, večernem in nočnem času. Prva polovica septembra je bila v letošnjem zelo mokrem letu lepa, z najnižjimi dnevnimi temperaturami okrog 18 stopinj do 14 stopinj Celzija in najvišjimi od 20 do 26 stopinj Celzija. Občasno so se v popoldanskem času in v večernih urah pojavljale lokalno različno kratkotrajne nevihte. Korošcem so močni nalivi 2. in 3. septembra prizanesli, Ljubljancanom in Celjanom pa ne. V drugi polovici meseca so bili nevihte in nalivi močnejši, 16., 17. in 18. septembra se je ohladilo, hladna vlažna fronta je povzročila tridnevno deževje. Jutranje temperature so bile v drugi polovici od 8 do 14 stopinj Celzija, najvišje dnevne pa od 13 do 20. 18. septembra je naše planine nad 1500 m nadmorske višine pobelil sneg (Olševa, Raduha, Peca, vrh Uršlje gore), dan prej pa nas je zelo močil dež. Močne deževne nevihte in plove smo imeli na Koroškem tudi v večernih in nočnih urah 27. in 29. septembra. Zadnji septembrski dan nas je obsijalo sonce.

September pa je bil tudi gozdarsko pester in zanimiv. Na terenu so revirni gozdarji javne gozdarske službe intenzivno odkazovali ali izbirali drevje za posek in pripravljali plane sečenj, gojenja in varstva gozdov za leto 2006 v državnih gozdovih. Prevzemali pa so tudi opravljena gojitvena in varstvena dela v državnih in zasebnih gozdovih (sofinancirana iz nacionalnega in EPD-EU programa) ter zaključena vzdrževalna dela na gozdnih prometnicah. Z lastniki gozdov smo delili nejevoljo, saj obračunov prevzetih gojitvenih varovalnih del zaradi nejasnosti Ministrstva za finance okoli obdavčitve vlaganj v gozdove še ni bilo možno obračunati.

Gozdarji Odseka za načrtovanje v gozdovih so dokončno izdelali gozdnogospodarski načrt za gozdno gospodarsko enoto Mislinja. V mesecu septembru je potekala v prostorih Krajevne enote Mislinja javna razgrnitev tega desetletnega načrta. Načrt je bil na vpogled tako lastnikom gozdov kot tudi ostalim uporabnikom gozdnega prostora v pohorskem delu občine Mislinja. Predhodno pa so načrt pregledali tudi strokovnjaki posameznih strokovnih institucij, ki so o njem podali strokovno mnenje. Tako je slovenjegraške gozdne načrtovalce in mislinjske gozdarje 7. septembra obiskal magister Franc Perko. Temeljito je pre-

gledal načrt, odšel pa je tudi na terenski ogled. Z načrtom je bil zelo zadovoljen. 15. septembra 2005 je v sejni sobi KE Mislinja potekala javna obravnava tega načrta, katere so se udeležili posamezni lastniki gozdov, predstavniki občine, Gozdarskega inštituta Slovenije, Gozdarske inšpekcijske službe, GG Slovenj Gradec, Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Slovenije, Turističnega društva Mislinja in drugi. Prisotni so po predstavitvi načrta lahko podali svoje pripombe, katere so bile upoštevane v dokončno izdelanem načrtu.

Javna gozdarska služba mora vse bolj sodelovati z lastniki gozdov pa tudi z ostalo javnostjo. Za lastnike gozdov organiziramo številna predavanja, delavnice in ekskurzije iz različnih gozdarskih dejavnosti. Vse bolj zanimiva oblika izobraževanja pa so študijski krožki, katere organizira Andragoški center s pomočjo Zavoda za gozdove Slovenije. V območni enoti Slovenj Gradec sta zaživela in se širši javnosti uspešno predstavila dva krožka iz radeljskega konca – študijski krožek »Šintli« in študijski krožek »Toter«, oba pod mentorstvom Jerneje Čoderl. Medsebojno sodelovanje med mentorji študijskih krožkov iz različnih območnih enot je zelo pozitivno, svojo aktivnost pridobivanja znanj o komuniciranju z javnostjo pa so razširili tudi izven

naših mej. Od 12. do 18. septembra so imeli mentorji študijski izlet na Finsko. Iz našega gozdnogospodarskega območja se je strokovne ekskurzije udeležila Jerneja Čoderl. Upajmo, da ji bo čas dopuščal, da bo lahko bralce Viharnika seznanila z zanimivostmi s potovanja po skandinavski deželi.

14. septembra je bilo v veliki sejni sobi Čebelarkega doma na Brdu pri Lukovici živahno kot v čebeljem panju. Tam so se na strokovnem kolegiju zbrali vodje območnih enot ZGS in vodje odsekov za gojenje in varstvo gozdov. Osrednja točka tega strokovnega srečanja je bila vlaganje v gozdove v okviru EPD za obdobje 2006–2008. Predstavljen nam je bil predlog izvedbe 3. javnega razpisa Enotnega programskega dokumenta (EPD) za ukrep investicije v gozdove za izboljšanje njihove gospodarske in ekološke vrednosti za leto 2006. Razpis je začel veljati 7. oktobra in bo veljal do 22. novembra 2005. Poleg razpisa je bila podana razpisna dokumentacija, v kateri so zapisani tudi pogoji za koriščenje nepovratnih sredstev vlaganj v gozdove. Dodatne informacije lahko dobite pri informatorju Gorazdu Mlinšku, vodji odseka za gojenje in varstvo gozdov v Območni enoti Slovenj Gradec (tel.: 02 883 39 220), ali pri gozdarjih vaše krajevne enote. Seznanili vas bodo tudi o spremembah Pravilnika o financiranju in sofinanciranju vlaganj v zasebne gozdove v naslednjih letih. Ta akt je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije 30. septembra 2005.

Da danes gozdarji zelo dobro poznamo rastišča v slovenskem gozdnem prostoru, so pripomogli botaniki predvsem pa fitocenologi (raziskovalci rastlin in njihovega življenjskega prostora). Med prvimi, ki so temeljito raziskovali gozdne združbe tudi na Koroškem, predvsem pa na Pohorju, je bil dr. Maks Wraber. Od 16. do 18. septembra je potekal v

Šop trave na robu brežine in dežne kaplje na objektu

Natakljena topla malica

Ljubljani in na terenu simpozij ob 100-letnici rojstva tega velikega, predvsem pa skromnega strokovnjaka gozdne flore. Gospoda Wraberja sem osebno poznal, saj sem ga v osnovnošolskih in gimnazijskih letih rad obiskoval na domu v Ljubljani. Dobri sosed mi je vedno rad povedal kaj zanimivega iz rastlinskega sveta.

Gozd ni neranjiva naravna tvorba, z njim je potrebno načrtno, predvsem pa sonaravno gospodariti. Slovenski gozdarji to počenamo že pol stoletja. Tudi na Koroškem je bil pred petdesetimi leti izveden prvi detajlni popis gozdov na mislinjskem Pohorju in izdelan prvi kompleksni gozdnogospodarski načrt za te gozdove za obdobje naslednjih deset let. Na Koroškem je na področju temeljitega gozdnogospodarskega načrtovanja s svojo ekipo taksatorjev zaoral ledino takratni šef taksacije in kasnejši profesor gojenja gozdov na Biotehniški fakulteti v Ljubljani dr. Dušan Mlinšek. Takratni gozdarji taksatorji, kasneje urejevalci, danes pa načrtovalci, so se vračali in se vsakih deset let še vedno vračajo v gozdove posameznih gozdnogospodarskih

enot, v katerih izvajajo inventuro sedanjega stanja gozdov in s pomočjo preteklega gospodarjenja ob pomoči ostalih sodelavcev izdelajo desetletni načrt. Ob 50-letnici načrtnega gospodarjenja v koroških gozdovih je Koroško gozdarsko društvo (KGD), katerega člani so predvsem gozdarji in gozdarke ZGS OE Slovenj Gradec in GG Slovenj Gradec, 23. septembra organiziralo srečanje taksatorjev na Komisiji na Pohorju. Prireditev je potekala v dveh delih. Po okreplilu s »frikko«, katero so pripravili gozdarji radeljske krajevne enote, je potekal posvet na temo načrtno delo v gozdu nekoč, danes in jutri. Svoja razmišljanja so podali prof. Dušan Mlinšek, nekdanji šef urejanja v OE Slovenj Gradec, Drago Zagorc, vodja oddelka za načrtovanje v ZGS, Dragan Matjašič in sedanjí profesor urejanja gozdov na Biotehniški fakulteti Andrej Bončina. Lepa je bila tudi razstava taksacijskih pripomočkov in gozdnogospodarskih načrtov skozi čas, posebej prijetno pa je bilo druženje in obujanje spominov v popoldanskem delu srečanja.

Kako je potrebno varovati in

gospodariti v naših najbolj občutljivih gozdnih površinah – varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim pomenom – nas seznanja tudi nova Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim pomenom. Ta uredba je bila objavljena v Uradnem listu RS 21. septembra 2005.

Pomanjkanje vse dražje delovne sile v gozdni proizvodnji, predvsem pri nevarni sečnji in spravilu, ter kruta ekonomika naj bi bila glavna vzroka za vse večje pritiske posameznih izvajalcev po uvajanju strojne sečnje v slovenskih gozdovih. Strojna sečnja za vsako ceno je lahko dolgoročno škodljiva za gozd, zato je potrebno temeljito analizirati slabe in morda tudi nekatere dobre strani te vrste sečnje. Kako poteka strojna sečnja v listnatih gozdovih in na površinah s podlubniki napadenega gozdnega drevja, so se lahko prepričali 16. in 17. septembra udeleženci delavnice o strojni sečnji v Kočevju in v gozdovih OE Novo mesto. Iz ZGS OE Slovenj Gradec sta se delavnice udeležila vodja odseka za tehnologijo Hinko Andrejč in Mirko Cehner, vodja KE Mislinja. V septembru so

mislinjski gozdarji na Tolstem vrhu na Pohorju pripravili sečišče, kjer je poskusno potekala strojna sečnja v kombinaciji z ročno. Stroj za sečnjo je v Avstriji najelo GG Slovenj Gradec. Objekt bodo po končani sečnji in spravilu hlodovine mislinjski gozdarji, predvsem pa revirni gozdar Jožef Preniger, temeljito analizirali.

18. septembra je Ministrstvo za gozdarstvo v hotelu Mons v Ljubljani organiziralo komunikacijski seminar na temo Interpretacija narave in turizma, katerega se je udeležilo 18 delavcev ZGS. Med njimi sta bila tudi Zdenka Jamnik (KE Radlje) in Mirko Cehner (KE Mislinja). Oba sta dobra voditelja številnih ekskurzij po radeljskih in mislinjskih gozdovih.

Koroško gozdarsko društvo Slovenj Gradec ima v svojem letnem programu tudi izvedbo strokovne ekskurzije. Te smo se udeležili 16. septembra. Strokovno potepanje je potekalo po slikoviti alpski dolini Trenti, kjer sta nas sprejela in vodila vodja OE Tolmin Marko Janež in vodja KE Bovec Iztok Mlekuž. Kljub oblačnemu vremenu je bilo lepo in zanimivo!

Po Gozdni turistični poti Plešivec

— Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Gozdno turistično pot Plešivec (GTP Plešivec) bralci Viharnika že dobro poznate, saj vam je bila predstavljena v prejšnji številki našega glasila. Tradicionalni pohod po poti v mesecu avgustu se je »prijel«. Vsako leto je pot vse bolj obiskana. Največ informacij o obiskanosti poti ima Ivan Rupret na Vernerici, saj se pohodniki pri njemu prav radi ustavijo in preizkusijo njegove ovčje specialitete.

Dogajanja na slikoviti gozdni poti pod Uršljo goro čez vse leto pa spremlja ata te poti Tone Levč, vodja Krajevne enote Slovenj Gradec. Prav pa je, da poznamo to na začetku divjo pot skozi sotesko Kaštel tudi zaposleni ZGS OE Slovenj Gradec. In Tone je v

juliju z veseljem poskrbel za zanimivo strokovno vodenje javnih gozdarskih sodelavk in sodelavcev po tej slikoviti po-

hodniški poti. Zanimivo mu je bilo prisluhniti, še posebno smo tudi uživali fotografsko navdahnjeni gozdarji!

Počitek na poti

Skozi sotesko Kaštev

Korenine v viharju

Karel Zagorc, univ. dipl. inž. gozd.

Kar veliko let je minilo od takrat, ko sem bil na Kopnikovem vrhu pod Malo Kopo, kjer je v silnih sunkih veter bučal skozi gozd. Pritalno rast je pritisnilo k tlom, drevesa pa se

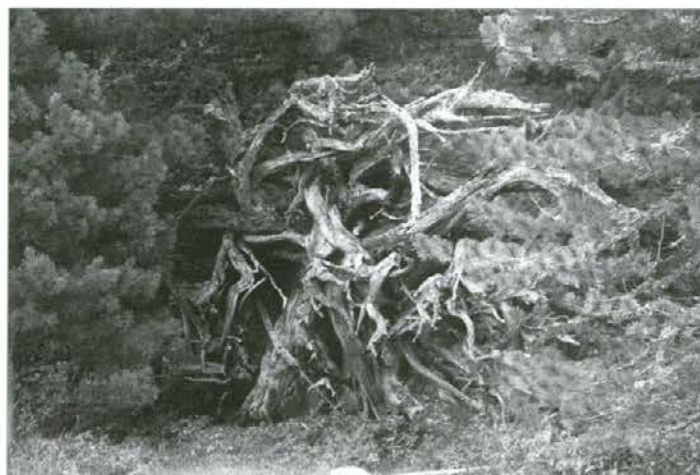
upognila in ostala upognjena, dokler sunek vetra ni pojenjal. Uho sem prislonil k bukvi, da bi spoznal, kako se v deblu sliši divjanje vetra v krošnji. Slišal sem le pretakanje vode v žilah

drevesa. Zdelo se mi je, kot da bi prisluškujem nekemu nadnaravnemu dogajanju. Pa se je drevo s svojimi mehanizmi le odzivalo pritiskom vetra. Velikokrat sem opazoval veli-

ka bremena snega in ledu, pod katerimi so se šibila drevesa. Le kakšne neznanske moči in sposobnosti imajo v sebi, da se upirajo ogromnim obremenitvam?

Letos spomladi sem med potjo na Olševo fotografiral to imenitno »smrekovo roko«. Roka je simbol moči, s svojimi kitastimi prsti se opriema tal in daje drevesu stabilnost.

V cemprinovem gozdu sem posnel »poraženca«. Viharni veter je podrl drevo in izruval korenine. Dež je z njih spral prst in ostal je samo splet korenin. Korenine, ta čudež narave, skrbijo za prehrano drevesa in mu omogočajo, da se krošnja koplje v svetlobo in ustvarja organsko snov. Poraženec je le drevo, narava pa je takoj zapolnila prostor z mladimi cemprini.

Mislinjski gozdarji na Krasu

Rado Timošek

Tradicija sindikalnih izletov je v kolektivu Gozdnega gospodarstva še vedno močna. Delovne sredine iz istega območja si organiziramo izlete po svojih željah in seveda zmožnosti sindikalne blagajne.

Mislinjski gozdarji smo si letos ogledali Kras. Ustavili smo se v Sežani v vinski kleti Kras, kjer smo poskusili primorska vina in kraški pršut, pa v Lipici, kjer smo si ogledali kobilarno, ter v Štanjelu.

Izlet smo zaključili blizu domačega kraja v doliški gostilni Joško.

Posnetek za spomin smo naredili v Lipici.

Uspešna nadgradnja na MAN 26.430 6×6 BB

Drago Pogorevc, univ. dipl. inž.

V mesecu septembru smo v enoti vzdrževanje pričeli izdelovati nadgradnjo na tovorno vozilo MAN 26.430 6×6 BB in jo z drugo stopenjsko homologacijo tako narejene nadgradnje konec septembra na RTI (razvojno tehničnem inštitutu) Maribor tudi uspešno zaključili.

Tako je nov kamion za prevoz gozdnih sortimentov pričel služiti svojemu namenu v začetku meseca oktobra.

Na kamion je montirano dvigalo proizvajalca Palfinger z

karakteristikami opisanimi v tabeli Nadgradnja je opremljena še z ročicami firme Exte ter sedlom firme JOŠT.

Poleg avtomobila smo nabavili tudi novo prikolico firme ITAS-PTI, ki omogoča prevoz dolgih in kratkih gozdnih sortimentov.

Celotna investicija je stala cca 172.000,00 EUR.

Juretu Šavcu, ki ta nov kamion vozi, želimo srečno in varno vožnjo!

Tehnični podatki

Tip	E 110 Z 9,6 m
Tovarniška številka	1154719
Leto izdelave	2005
Delovni tlak	24 MPa
Maksimalni hidravlični doseg roke	9,6 m
Maksimalni dvigni moment	99 kNm
Širina zloženega dvigala	2.510 mm
Teža dvigala brez rotatorja in klešč	1980 kg

oddaljenost	nosilnosti
3,0 m	2389 kg
4,0 m	2440 kg
5,0 m	1940 kg
6,0 m	1600 kg
7,0 m	1350 kg
8,0 m	1160 kg
9,0 m	1010 kg

Kamion ima naslednje tehnične karakteristike	
Proizvajalec	MAN
Tip	TGA26.430 6×6 BB
Številka šasije	WMAH56ZZ06M427482
Medosna razdalja	3600 + 1200 mm.
Moč motorja	430 KS
Skupna bruto nosilnost	26 ton
Neto nosilnost	11,5 ton

OBVESTILO

AKCIJSKA PRODAJA MINERALNIH GNOJIL JESEN 2005

Akcija bo potekala do 31. 12. 2005

Naslov: Celjska cesta 118, 2380 Slovenj Gradec

ID za DDV.: SI28602439

TRR: 20470-0090859560 pri Koroška banka, d. d.

Telefon: (02) 88 41 210

Fax: (02) 88 42 237

Prodaja bo potekala na brezobrestno obročno plačevanje 1 + 4

1. obrok se plača takoj ob prevzemu (kmetje, ki oddajajo mleko, lahko prvi obrok kompenzirajo)
2. obrok se plača 30 dni od nabave
3. obrok se plača 60 dni od nabave
4. obrok se plača 90 dni od nabave
5. obrok se plača 120 dni od nabave

CENA GNOJILA KAN 27 %
2140,00 sit/50 kg za gotovino
2220,00 sit/50 kg na obroke

Cene so FCO prodajalne zadruge.
Večje količine (25 t ali polovico kamiona -12 t) lahko dostavimo v zaselke - tranzit.
Ker je cena KAN-a sedaj najugodnejša, priporočamo takojšnjo nabavo. NPK gnojila bodo v akciji konec novembra.

PO NAROČILU JE MOŽNA DOBAVA RAZLIČNIH KOMPLEKSNIH GNOJIL RAZLIČNIH PROIZVAJALCEV: NP, P - superfosfat, PK, DUŠIČNA GNOJILA, NPK različnih razmerij ter gnojila, ki so dovoljena za ekološko kmetovanje.

Se priporoča kolektiv KKGZ Slovenj Gradec

Nekateri jih cenijo, po malem jejo, nekateri z njimi krmijo prašiče, nekateri pa jih obožujemo.

Tatjana Krejan Košan, univ. dipl. inž. agr.

Buče spadajo med najstarejše gojene rastline. Za Azteke in Maje so bile buče poleg koruze, fižola in manioke vsakdanja hrana. Stari Grki so bučo spoštovali kot božanstvo, vendar so takrat v Evropi poznali le vmesno obliko med današnjo kumaro in melono ter lagenarije (skupina buč z najbolj poznanimi predstavniki cugi). Jedilne vrste buč so prišle v Evropo s Krištofom Kolumbom. Naši predniki so jih cenili,

marmoriranimi ploskvami in nazobčanimi robovi. Plodni pecelj je trd, ozek, z globokimi zarežami, ob prerezu zvezdaste oblike. Značilne predstavnice so kukini, špagetarice, oljne buče, buče lučke, okrasne bučke ... Njihovo meso je mehko, svetlo in sočno z veliko vode in mehko lupino. Okus je zelo medel, zato so med bučnimi sladkusi bolj nezanimive; najbolj uporabni so mladi kukini.

močno razraste, med cvetenjem potrebuje precej vode. Razvije velike temno zelene trpežne liste, ki so pri številnih sortah še dodatno dekorirani s svetlečimi srebrnimi vzorci. Steblo je toplo oglato s 5 grebeni. Barva ploda je temno zelene, sivo zelene do okrase, oranžne in rumene barve. Lupina je gladka, ne preveč trda, s tanko voščeno prevleko. Plodovi se dobro hranijo. Meso dozorele buče je trdo, zbito in sočno. Ker je izrazito oranžno obarvano, vsebuje veliko beta karotena. Sicer je prijetno dišeče, oreškastega okusa in ravno prav sladko. V kulinariki je zelo cenjena. Tudi presnojedci bodo pri muškatni buči prišli na svoj račun, saj po mnenju nekaterih velja za »najokusnejši dar narave«. Predstavnice so provansalska, maslena, japonske sorte (Sweet Mama), italijanske (Violina, Longue de Nica) ...

Bučno meso vsebuje okoli 90 % vode, beljakovine, ogljikove hidrate, minerale in mikroelemente: kalij, kalcij, magnezij, mangan, fosfor, železo in vitamine. V neusmiljenem življenjskem tempu so buče koristna

antioksidantna hrana proti boleznim sodobnega časa. Spodbujajo nastajanje in delovanje celic ter tako krepijo našo odpornost in imunski sistem. S pogostim uživanjem oranžnega bučnega mesa nas bodo boleznice srca in ožilja obšle. Buče delujejo kot diuretik, pomagajo pri izločanju seča, pri odpravljanju ledvičnih kamnov, kroničnemu zaprtju ... Delujejo protivnetno in spodbujajo porabo maščob. Mnogim zrelim moškim bi bila prihranjena kakšna nevšečnost s prostato, če bi se držali reka, da dneva brez zaužitja nekaj bučnih semen ne sme biti.

Zaradi skoraj tisoč in ene dobre lastnosti buč nas je nekaj navdušenih bučarjev, včasih bučmanov, tudi v Primestni vaški skupnosti Stari trg. Ob letošnjem občinskem prazniku smo se predstavili s svojimi pridelki, ki zaradi letošnjega muhastega vremena niso bili rekordni, bili pa so vsaj pisani. Obiskovalci prireditve si po našem receptu lahko skuhamo starotrško bučno juho, poskusili pa so lahko tudi Nadin bučni štrudelj.

V okviru praznika Mestne občine Slovenj Gradec so starotrške ljubiteljce buč pripravile razstavo buč in bučnih jedi.

po malem jedli, predvsem pa z njimi krmili prašiče. Največ buč danes pridelajo na Kitajskem, v Indiji, Ameriki, Ukrajini, Rusiji, Romuniji, Španiji, Italiji ...

Bučevke so srednje velika in botanično visoko specializirana družina z okrog 800 vrstami, v glavnem vzpenjavke. Pri nas so najbolj poznane 3 skupine: navadna, orjaška in muškatna buča.

Navadna buča izvira iz Severne Amerike, pri nas jo imenujejo tudi vrtna ali poletna, je najbolj razširjena ter morfološko najbolj raznolika vrsta buč. Za navadno bučo je značilno ostro, ščetinasto, bodeče steblo, ki se vije po tleh. Lahko so tudi grmaste (patišonke). Listi so večkrpati z ostrordlakavimi

Orjaška buča izvira iz Južne Amerike. Listi so veliki, mehki in dlakavi. So dolgovrežne z 8-12 m dolgim stebлом, ki je ovalno. Plodni pecelj je plutast, v prerezu okrogle oblike. Plodovi dosežejo težo od 1 do 600 kg, so značilno okrogli, rahlo sploščeni, ovalni ali konični. Lupina je mehka gladka, rebrasta ali bradavičasta. Predstavnice te skupine so hokaido, hubardi, japonske buče, okrasni turbani, buče velikanke, sive in bele buče ... Rumeno do oranžno obarvano meso je zrnat do mokasto in brez vlaknin. Plodovi obstojni tudi do dveh let. Buče so odlične kot vložene, sladke ali kisle, v juhi, velikokrat pa končajo v prašičjih želodcih.

Muškatna buča je vrsta, ki je toplotno bolj zahtevna. Rastlina se

Tatjana (desno) s hčerko Nano (levo) med svojimi bučami

Biopraznik pri naših sosedih

Martina Cigler, abs. agr.

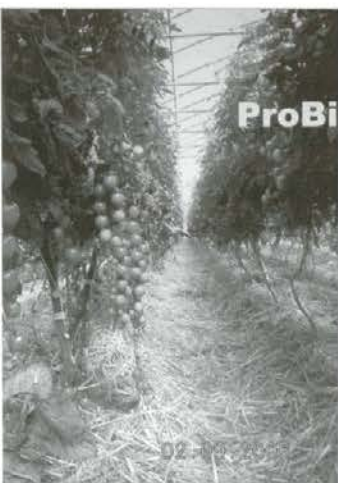
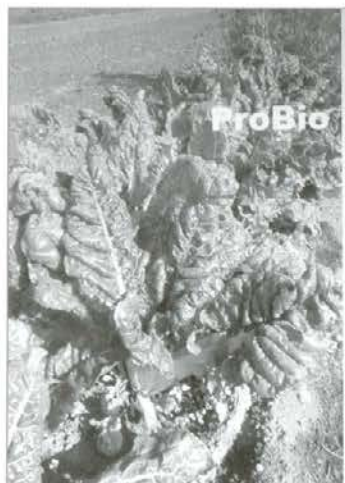
Prav lepi dnevi so se napravili v začetku septembra, česar smo bili veseli gotovo prav vsi, ki nam je avgustovski dež povzročal kisle obraze, pa ne samo zaradi turobnega razpoloženja, ampak ker je naše pridelke začelo pestiti – pojavljati so se začele razne plesni, rje, gnilobe. In pri vsej tej ponudbi Fss sredstev, ki so bolj ali manj toksična, so se ljudje začeli spraševati, ali ni nemara bolje, da s temi ne pretiravamo in raje pričnemo uporabljati manj toksične snovi, pa čeprav jih bomo namesto enkrat v majhnih količinah uporabili trikrat. Ja, veliki večini kmetov in pa tudi vrtničarjev namreč ni več vseeno, kaj in kako bodo vnašali v zemljo in s čim zaščitili pridelke, ampak se v njih vedno bolj prebujajo ekološka osveščenost. Naravi prijazna pridelava je izrednega pomena (v svetu in prav tako tudi pri

čisto okolje, pravzaprav mislim, da je Koroška ena zadnjih zelenih oaz, kjer bi se lahko dalo več poudarka in spodbude kmetom za ekološko kmetovanje – že zaradi odličnih naravnih danosti bi se lahko v naših krajih odvijalo več dogodkov, povezanih s to temo. Vse pa je seveda odvisno od dobre volje občinskih predstavnikov, kmetov samih ter tesnih kmetovih sodelavcev – kmetijskih svetovalcev, ki se seveda že zdaj trudijo po svojih močeh.

In tako sem se z velikim zanimanjem udeležila biopraznika na avstrijskem Koroškem, natančneje v Celovcu, kjer so organizatorji na glavnem trgu pripravili pester program ponudb, ogromno tržnico z nazivom Bio-Alpe-Adria, katere pobudnik je v naši reviji že nekajkrat omenjen strokovnjak ter vodja projektov za čezmej-

ce, pa do izdelkov iz čebeljega voska, rezancev, peciva in žganja. Posebnost iz Slovenije je bila tudi pestra izbira omak iz divjih zelišč, ki jih nabirajo prostorastoče v naravi, ena

naravni ekološko pridelan jabolčni sok, ter vinogradništvo Urbajs s Kozjanskega, ki prideluje grozdje in vino na nam do zdaj še manj poznan način, in sicer na biodinamičen, ki

takšnih je npr. čemaž, ki ima značilen močan okus po česnu (primerno za vse tiste, ki česna kot takšnega ne prenašate). Sledile so omake iz gojenih zelišč – peteršilja, drobnjaka ter mešane zelenjavne rukola – paradižnik. Vse seveda brez konzervansov in umetnih barvil. Slovenska predstavnik pa sta bila še posrečena gospoda s področja sadjarstva in ekoturizma, in sicer kmetija Repovž iz Sevnice pri Planini, ki je na stojnici ponujala odlični

pa je le ena od vej ekološkega kmetijstva. Ta način temelji na upoštevanju vseh naravnih zakonov ter ritmov rastlin, luninih men, setvenega koledarja ... Sem prištevajo in vključujejo še t. i. božanje rastlin ter pojave, ki so za navadne ljudi označeni kot »nadnaravni«, v bistvu pa gre le za čisto sožitje med naravo in človekom, čar, ki se je v ljudeh že v veliki meri izgubil. Nekateri to imenujejo »prvinski instinkt«. Ta način pa je seveda dosti bolj

nas je namreč vedno bolj občutiti, kako nam narava vrača vso to »prijazno« ravnanje preteklih desetletij), saj neodgovornost vedno pusti posledice, pa ne samo pri pridelkih, ampak tudi materialno.

Danes torej ne bom pisala o pustošenju orkanov in o uničujoči sili erozije ali zemeljskih plazov, temveč o ekološki pridelavi kmetijskih pridelkov. Z velikim veseljem se udeležujem vseh dogodkov s to tematiko in glede na to, da imamo na Koroškem še kolikor toliko

no sodelovanje pri zvezi združenj ekokmetov na avstrijskem Koroškem, Bio Ernte, dr. Štefan Merkač.

S ponudbo svojih, na ekološki način pridelanih pridelkov, sodelujejo številni kmetje. Tokrat so se pridružili tudi kmetje iz naše Slovenije, bilo jih je kar šest. Predstavili so se s pestro ponudbo, in sicer od cele palete produktov navadnega dreva – drnule – od marmelade, posušenih drnulj, ki imajo čudovit trpkko-sladek okus, ki nekoliko spominja na brusni-

zahteven in tudi nasmejani vinogradnik ni pozabil dodati, da je potrebno verjeti v to, kar počneš, ter delati.

Seveda pa me je radovednost ponesla še med ostale stojnice, kjer so bili produkti prav tako oči in dušo privabljajoči in okusni, saj so se kmetje pri degustacijah zelo potrudili.

Navdušena sem pri stojnici s Fire traide – pravična trgovina – prvič v življenju videla fižolčke kakavovca in surovo kakavovo maso (celo in drobljeno). Poizkusila pa sem še čokolado, ki po okusu spominja na našo žlahtno temno Gorenjko, ki vsebuje 70 % kakavovega deleža – kar je

veliko, tale, ki sem jo kupila jaz, pa je vsebovala približno 80 % kakavovih deležev.

Na tržnici so v sklopu gostinskih ponudb ponujali pestro izbiro jedi iz ekoloških pridelkov, niso pa pozabili na gostujoče države in tako je bil tudi menu same ponudbe jedi in pijač trijezičen. Poleg Slovenije so namreč bili kot gostje še kmetje iz Italije ter Furlanije – Julijske krajine. Nadvse dobre volje sem bila, ko sem se ustavila pri stojnici naših sosedov iz Italije, saj so potrdili rek, da imajo vedno nasmeh na obrazu, poleg tega pa se sem lahko osvežila svoje znanje italijan-

ščine – seveda bolj polomljene, nekaj je šlo v angleščini nekaj pa tako po domače, kar z rokami. Ampak z dobro voljo smo odpravili tudi te težave in prav rade volje dodajam, da če uživaš te izdelke, potem moraš imeti pozitivno energijo, za kar gotovo poskrbi tudi sonce, ki ga je v njihovi državi kar obilo.

Na odru, ki je bil prav tako postavljen na trgu, pa so se vrstili številni strokovnjaki in občinski veljaki ter politični predstavniki iz nekaterih držav. Tako so bioprazniki v Avstriji postali že kar tradicija; tale je npr. bil že deseti po vrsti, na

njih pa se poleg kmetov predstavljajo še predelovalni koncerni od pivovarn, mlekarn in pekarn kot tudi novosti, npr. bio hoteli, ki se zmeraj bolj širijo. Pri nas se bioprazniki dogajajo le v večjih mestih, in sicer že kakšnih šest let v Mariboru, Celju in v Ljubljani, moj komentar pa je, da če se že znamo v ostalih situacijah obnašati v stilu »kar ima sosed, imejmo tudi mi,« potem bi se lahko tudi glede biopraznikov, s čimer bi pripomogli k širjenju ekološkega načina kmetovanja in večji možnosti same ponudbe in trženja ter k sami ekološki osveščenosti.

Zima bo prišla

Janez Bauer

Čebele za letošnje počivajo. Ob prvih hladnih dnevih so se stisnile v zimsko gručo in sedaj čakajo na pomlad.

Za čebelarja pa ni počitka. Sedaj prične v polni meri prodajati čebelje izdelke, saj se je potreba po medu, propolisu in drugih medenih izdelkih ob prvem mrazu zelo povečala. Vse bolj pa med prihaja do izraza tudi kot darilo. V različnih oblikah embalaže se pojavljajo medeni izdelki kot zelo lepa in dobra novoletna darila. Marsikdo se je že odločil in namesto tiste klasične buteljke za novo leto

raje podaril kaj boljšega: kozarec medu z lepo etiketo in v lepi embalaži je darilo, s katerim svojim najdražjim, kolegom, prijateljem in poslovnim sodelavcem predstavimo enkrat en sad naših krajev. To ni samo nekaj sladkega, ampak s takim darilom podarimo tudi delček naše pokrajine, ki slovi po izjemno kvalitetnem medu.

Kvaliteta koroškega medu je že dolgo znana. Čebele iz naših krajev nabirajo enega najboljših vrst temnega medu na svetu. To čebelarji dokazujemo tudi s sodelovanjem in ocenjevanjem medu na različnih pregledih. Kar nekaj čebelarjev se je odločilo, da pošljejo svoj med na regijsko ocenjevanje v Maribor. Vsi so bili prijetno presenečeni, saj je naš med dobival najvišje ocene. Nekaj čebelarjev pa se nas je odločilo, da med pošljemo na mednarodno ocenjevanje v Semič. Tu se je letos mednarodno ocenjevanje medu odvijalo že sedmič. Na izbor prišlo več sto

vzorcev iz sedmih držav celega sveta. Uradni rezultati ob pisanju tega članka še niso znani, neuradno pa je vseh pet udeležencev tega ocenjevanja za svoj med prejelo zlato medaljo kakovosti. Več o tem ocenjevanju in naših udeležencih v prihodnji številki.

Že v prejšnji številki je bilo napisanih par besed o čebelarski svetovalni službi, ki deluje v okviru Čebelarske zveze Slovenije. Sedaj vam posredujemo še naslov terenske svetovalke, ki skrbi za savinjski, šaleški in koroški okoliš:

Lidija Senič, terenska svetovalka za celjsko, šaleško, zgornjesavinjsko ter koroško območje

Uradne ure:

torek, 12.00–16.00

Vinska gorica 10

3204 Dobrna

Mobilni telefon: 040 436 515

e-pošta: lidija.senic@siol.net

Čebelarska svetovalna služba

bo delovala na področju ekonomike čebelarstva, pri izboljševanju tehnologije čebelarjenja, pridobivanju in zagotavljanju varne hrane in pomoči pri ukrepih skupne kmetijske politike. Kot je Kmetijska svetovalna služba postala servis uporabnikov pri pridobivanju neposrednih plačil in pri pridobivanju sredstev za razvoj panoge, je tudi Čebelarska svetovalna služba pred podobnim izzivom. Po tem, kdo je upravičen do pridobitve sredstev, je z neposrednim plačilom primerljiva uredba »panjski listi«, ki pa pomeni izvajanje rejskega programa za kranjsko sivko. Do teh sredstev je upravičen vsak v centralni register vpisan čebelar, ki izvaja ukrepe, predvidene v tej uredbi.

Čebelarji torej vse bolj razvijamo svojo organiziranost, kar je pogoj za bolj uspešno in kvalitetno pridobivanje medu in drugih čebeljih izdelkov.

Kutina (Cydonia oblonga Mill.)

Milena J. Cigler, inž. agr.

**Na omarah naših »bic«
ponosne, dišeče bučke
ponoči bile so lučke,
rumene podnevi - »kič«.**

In to sadje je bilo nekaj časa prezrto, a po krivici. Je bližji sorodnik jablane. Spada v družino rožnic. Že stari Grki in Rimljani so cenili zdravilno moč kutine. Kot zdravilo in v kozmetiki uporabljamo posušena semena zrelih kutin, v ljudski medicini pa tudi posušene ali sveže liste. Vzgoja plodov ni težavna, čeprav je rastlina (drevo ali grm) občutljiva na pozebo. Ljubi globoko

zemljo. Dobro uspeva posebno v vinorodnih področjih. Zdravilni deli rastline so plodovi, ki jih obiramo od srede septembra do konca oktobra, in listje, ki ga trgamo od maja do septembra. Volnato kožico olupimo in sušimo ter zbiramo peške. Zdravilna je zaradi obilice sluzi, pektina in mastnih olj. Plod vsebuje veliko sladkorja (predvsem fruktoze), organskih kislin, čreslovin in vitaminov. V semenih je glikozid amigdalina, zato previdnost – strtihih semen ne uporabljamo. Sluzi iz semen uporabljamo pri razpokanih

ustnicah, pri opeklinah in pri vnetjih ustne votline in žrela. Je odlično zdravilo proti driski. Semena vedno bolj uporabljajo tudi v kozmetiki. Odlične so kreme za nego kože, ki vsebujejo sluzi iz semen. Kot že rečeno, plodovi zaviralno vplivajo na premočno iztrebljanje, ker vsebujejo veliko čreslovin. Ljudsko zdravilstvo pozna čaj iz listov za zdravljenje drisk pri dojenčkih in otrocih.

Kulinarika

Iz kutine lahko delamo odlične marmelade, ker dobro želira.

Danes bom opisala mešano marmelado iz sadežev jabolč, sliv in kutin.

Vzamemo 1 kg jabolč, 1 kg sliv in 1 kg kutin. Sadeže olupimo, razkoščičimo oz. razpeškamo in narežemo na kockice. Kutine lahko prej pokuhamo, ker sicer sadje ni enakomerno mehko. Zmešamo, kuhamo 1/2 ure, spisiramo in dodamo ingver, cimet ali mleto klinčke in sladkor (ca 2,5 kg). Še vroče polnimo v kozarce in pasteriziramo.

Dober tek!

Rožnati oktober 2005

Življenje je enkratna priložnost! Ne zamudite je zaradi nevednosti!

Metka Marković, dr. med. spec. spl.

Oktober je mesec, ko naj bi predstavniki civilne družbe še bolj opozarjali na problematiko raka dojke, ki je še vedno najpogostejši rak pri ženskah. Ideja o rožnatem oktobru se je porodila leta 1998 v Ameriki, da bi tako povečali ozaveščenost žensk o pomembnosti samopregledovanja dojke in rednega opravljanja mamografije. Hitro je zaživela tudi po drugih državah po svetu in v Evropi. Vsako leto več držav z obsežnejšimi akcijami opozarja na perečo problematiko. Tudi v Sloveniji je rak na dojki najpogostejši rak pri ženskah in

vsako leto število obolelih narašča. Letno oboli že čez 1000 žensk, in to vse mlajših, umre pa jih še vedno 400 na leto. Njihova slaba ozaveščenost je eden izmed razlogov, da k zdravniku še vedno pride več kot 50 odstotkov žensk z lokalno napredovalo ali metastatsko boleznijo. Zato je petletno preživetje v Sloveniji za 10 odstotkov nižje od povprečnega v Evropi. Tudi Koroško društvo za boj proti raku se želi s svojimi dejavnostmi pridružiti k boljšemu ozaveščanju in prepoznavanju raka v zgodnji fazi. Med našimi

aktivnostmi posebej opozarjamo in vabimo na edukacijske preglede dojke:

- Zdravstveni dom Ravne – vsak 2. četrtek v mesecu v splošni ambulanti Francke Šmid-Borovnik, dr. med., od 14. do 15. ure;
- Zdravstveni dom Radlje – vsako 1. in 3. sredo v mesecu od 13.30 do 14.30 ure v splošni ambulanti Ivice Podzavnik, dr. med.;
- Zdravstveni dom Slovenj Gradec – vsaka 1. sredo v mesecu od 18. do 20. ure v ambulanti Metke Marković, dr. med.

Koroško društvo za boj proti raku nudi tudi psihološko podporo oz. svetovanja:

- Zdravstveni dom Slovenj Gradec – vsak 1. torek v mesecu od 15. do 16. ure v prostorih psihološke ambulante univerzitetne diplomirane psihologinje Darje Nabernik;
- Zdravstveni dom Ravne na Koroškem – vsak 2. četrtek v mesecu od 14. do 15. ure v ambulanti psihohigijskega dispanzerja – Mojca Breznikar, univ. dipl. psiholog, spec. klin. psihologije.

Prijazno vabljeni!

Viktor Levovnik

Zdravilne učinke čebule so skozi zgodovino dokazovali razni strokovnjaki, jaz pa sem zbral nekaj konkretnih nasvetov iz ustnega izročila in priporočev.

Čebulno vino

Čebulno vino pripravimo tako, da sesekljamo 30 dkg čebule čim bolj na drobno, jo damo v temno steklenico, v katero smo pred tem zmešali šest decilitrov dobrega belega vina in deset dkg cvetličnega medu ter vse skupaj

pustimo stati tri dni. Vsebino večkrat pretresemo in po treh dneh odcedimo. Uživamo tri žličke dnevno.

To priporočajo ljudem, ki imajo bronhitis in druge težave s dihalni, infekcije sečil, težave s prostato, artritis ali prehlad.

Za iste namene lahko pripravimo **zvarok**: tri srednje velike čebule, prerežane na četrtine, kuhamo pet do deset minut v pol litra vode, nato precedimo, zaslavimo z gozdnim medom in pijemo večkrat dnevno po polovico kozarca.

Čebulni sirup

100 g sesekljane čebule skuhamo v dveh decilitrih vode. Vre naj deset minut, nato precedimo skozi gazo in dodamo žličko cvetličnega medu. Zvarok naj počasi vre, dokler ne postane gost kot sirup. Zdravilne sestavine medu smo sicer uničili, izboljšali pa smo okus. Jemljemo do 6 žličk sirupa dnevno.

S čebulo zdravimo tudi vse vrste opeklin, pike žuželk (čebulo položimo na obolelo mesto)

in notranje zastrupitve z gobami. Dokazano je, da sok surove čebule krepi srce in povečuje možno moč. Sicer pa čebula podaljšuje življenje, celo preprečuje debelost in bistri um.

Mlinarjevi na Matvozovem

Milan Razdevšek

V smeri proti Uršlji gori in Slemenu se razprostira sončno Javorje, naselje redko poseljenih kmetij z dvema cerkvama: sv. Jošta in sv. Magdalene. Bogastvo kraja in lepoto pokrajine ohranjajo zavedni, delavni in poštenci ljudje, ki so zakoninjeni z zemljo in jo imajo neizmerno radi.

jim daje mleko in meso, in skrbijo za les, ki jim prinaša glavni dohodek. Kljubujejo viharjem in drugim naravnim tegobam, ki jim pridejo nasproti.

Družinska kronika Mlinarjevih rodov je zelo zanimiva. Marta Repanšek v knjigi Večna ura (folklorne pripovedi iz

dober človek, vendar je rad zahajal na razne zabave in veselice v Črno. Zaradi tega so njegovi dolгови rasli in posest je šla na boben. Jakob Mlinar je kupil Matvozovo kmetijo 17. marca 1907. leta in tako je Navršnik postal Matvoz.

Jakob je bil poročen z Antonijo Pudgar. Prvemu otroku so tudi dali ime Jakob. To je bil čas prve svetovne vojne in oče Jakob je moral v avstrijsko vojsko na fronto v Galicijo. Vojno je srečno preživel. Mlada žena in mati je sama vodila posestvo, garala je od jutra do večera, skrbela in vzgajala majhne otroke. Tudi strah za moža in očeta je pomenil hudo breme za mlado družino.

Mlinarjevi so bili tudi med drugo svetovno vojno narodno zavedni in kljub vojnim razmeram kmetovanje na posestvu ni nazadovalo. V narodnoosvobodilnem odporu so aktivno sodelovale štiri družine iz družine Mlinarjevih. Gospodar Jaki je bil pomemben člen povezovalne linije, ki je imela zaupno ime Zaklad. Ta linija je povezovala Koroški osvobodilni odpor s Štajerskim. To so izvedeli policisti v Črni in neke noči so k Matvozovim poslali »raztrgance« (v partizanska oblačila oblečene policiste).

Jaki bi jim skoraj nasedel, pa je bil na srečo toliko priseben, da je po njihovih čevljih opazil, da niso partizani. Ušel je skozi klet in zbežal na policijo prijaviti, da so pri njih partizani. Tako je rešil sebe in družino. Pri Petku v Podpeci se je zdravil in bil skrit hudo bolan Ivan Mlinar – partizan, ki je imel krvavečo rano na želodcu. Zaradi sodelovanja v osvobodilnem odporu so leta 1945 pri Božiču, kamor se je prižele Pepca, požgali hišo in gospodarsko poslopje.

Jakob Mlinar je bil razgledan in doberhoten človek. Svojo razgledanost in sposobnost je dokazal med drugim tudi na Višjem gospodarskem sodišču v Zagrebu leta 1933, ko je dobil tožbo za škodo na gozdovih, ki jo je povzročil mežiški rudnik. Bil je naklonjen župnijski cerkvi v Črni in je kupil manjši bronasti zvon, ki so ga namestili pred vhom pokopališča in je pozvonil pokojnikom v slovo. Ta navček, ki je že častitljive starosti, ni spremenil zlahtnega zvena. Še vedno se oglašja vsem, katerih poslednja pot vodi na pokopališče v Črni.

Jakob in Antonija sta imela

Antonija in Jakob Mlinar, kupca Matvozove domačije. Poroka Tereze Šepulj in Urbana Mrdavšiča, Črna leta 1912

Tak je tudi rod Mlinarjevih na Matvozovem v Sp. Javorju pri Črni na Koroškem, ki bo kmalu obeležil 100-letnico bivanja na svoji domačiji.

Tudi četrti rod priča, da so tu rasli mirni, pridni in kulturni ljudje, ki so umno in z ljubeznijo obdelovali svoje njive in vztrajali na njih. Tudi mene je ugledna družina sprejela s spoštovanjem, ko sem prestopil njihov hišni prag in se pozneje leta 1948 poročil z najmlajšo Štefko.

Mlinarjevi so bili doma v Podpeci, njihovi predniki so živeli in gospodarili na kmetiji Navršnik. Jakob Mlinar, se domači spominjajo, je pogosto poudaril: »Z našega doma ni bilo prav nikamor pravega razgleda. Z naše nove domačije pa imamo lep razgled na čudovito Peco in njeno okolico.« Tudi vsi ostali Mlinarjevi so danes srečni, z veseljem obdelujejo svojo zemljo, redijo živino, ki

Črne in okolice, izšla 2004) navaja nekatere podatke o prihodu Navršnika iz Podpece na Matvozovo v Sp. Javorje. Lastnik Matvozove kmetije je bil Tomaž Šepulj. Bil je sicer

Prvi rod Matvozovih – Mlinarjevih, slika pred domačijo v Sp. Javorju, 1913

šest otrok. Micka se je omožila z rudarjem Ivanom Grabnarjem. Imela sta štiri otroke. Terezija se je poročila na kmetijo k Petku v Podpeco. V zakonu se jima je rodilo pet otrok. Ivan se je posvetil rudarskemu poklicu. Poročil se je z Angelo Grabner, imela sta dve hčerki in sina. Pepca se je poročila na kmetijo k Božiču. V prvem zakonu so se ji rodili trije sinovi, v drugem zakonu pa hčerka Mojca. Najmlajša Štefka, moja žena, pa je delala v računovodstvu na GG v Slovenj Gradcu. V zakonu sta se nama rodila sin in hčerka.

Jakob se je poročil s Pavlo Klavž iz Javorja leta 1941 in tedaj tudi prevzel posestvo. Imela sta štiri otroke: Micko, Lenko, Jakija in Pavla. Prvorojenka Micka se je poročila z Emilom Germačnikom, poklicnim avtobusnim voznikom. Imata dva sinova, od katerih eden živi v Mozirju, ostali pa v Črni. Lenka se je poročila v znano obrtniško družino Potočnikovih v Črni na Koroškem, v zakonu so se jima rodili trije sinovi in hčerka.

Pavel je bil vso delovno dobo zaposlen pri rudniku. Sedaj, ko je upokojen, živi skupaj z

mamo. Ko se je Pavla Klavž priženila na posestvo Matvozovih, je kmečka opravila, katera so se doma pokazala kot dobra, uvajala tudi na novem domu. Novosti in naloge, ki jih je potrebovalo takratno kmetijstvo, so bile med zakoncema Pavlo in Jakijem vedno dogovorjene in odločitve sprejete v soglasju. O svoji snahi Pavli je njena tašča Antonija večkrat rekla: »Pavla je t'k pridna in t'k gara tam gra na Matvozovem, da se bo čist znucala. N'č več je ni ukop!«

Najstarejši Jaki, ki predstavlja tretji rod, je ostal na kmetiji. Poročil se je z Angelo Kamnik iz Koprivne. Imata tri otroke: Milan je letos prevzel Matvozov grunt in predstavlja četrto generacijo Mlinarjevih, Mojca je študentka, Jožek pa je zaposlen v Žerjavu.

Vsi družinski člani štirih rodov so bili in so še delavni, marljivi, pošteni in kleni ljudje, ki imajo radi zemljo. Imajo radi svoj kraj in ljudi. Mlinarjevi so živeli in živijo z družinsko tradicijo s časom razvoja in napredka. Lubasova frajtonarica, ki jo hrani sin Pavli, spominja na čase, ko je gospodar Jaki

lepšal in tudi krajšal zimske večere družini. Tako je skrbel še za domače in toplo počutje hiše.

Ob takih obletnicah se je lepo spomniti tudi tistih Matvozovih družinskih članov, ki so umrli v najboljših letih in bili tako iztrgani iz naše sredine, ob čemer pa ugotavljamo, kako krhka so naša življenja.

Matvozov kruh

Meseca februarja lansko leto sta imela v mestni knjižnici Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu predavanje dva koroška slavista: prof. Tone Turičnik in prof. Janez Mrdavšič. Predavanja sva se udeležila tudi midva z ženo. Po zaključku programa smo udeleženci še malce ostali. Tedaj je naju opazil prof. Mrdavšič, pristopil je k nama in se z nama rokoval. Prof. Mrdavšič je navzočim predstavil Štefko in rekel: »Ta gospa je naša nekdanja sosedka, Matvozova iz Črne je. K nam, Mrdavšičevim, je velikokrat, ko je šla v šolo in v drugih primerih, prinesla njihov kruh. Matvozov kruh je bil nekaj posebnega, hleb je bil izredno velik, zagotovo enkrat večji od našega, lepo pečen je bil in

tako dober, da mi je to ostalo še danes v prijetnem spominu. Tudi gostoljubni so bili, saj od te hiše nihče ni odšel, ne da bi bil postrežen.«

To so vrednote, ki so danes že redke. Ta lepa tradicija naj bi ostala. Prelepi so spomini na ljudi, prednike te hiše, da bi glas o dobrih ljudeh zamrl. Prednike, ki so plemenitili svojo zemljo, varovali gozd, zdravili ranjeno naravo, ni dovolj samo spoštovati, treba jih je tudi posnemati.

Upamo, da bodo tudi četrti rod in vsi nadaljnji šli po poteh svojih prednikov, saj Matvozova 45 hektarjev velika kmetija premore velike družine. Nove mu gospodarju Milanu Mlinarju, ki ga je doletela čast in odgovornost, da bo v četrtem rodu vodil Matvozovo posestvo, želimo dobro setev, potem bo dobra tudi žetev. Kot so do sedaj predniki, boš tudi ti uspel. To je naša iskrena želja.

Opomba: Slavist prof. Janez Mrdavšič pojasnjuje besedo Matvoz: »Pomembno vlogo v družini ima mati, kar pomeni, da mati vleče voz, iz tega pa je nastalo »Matvoz.«

Srečanje bivšega kolektiva Mesnine

Rok Gorenšek

Člani bivšega delovnega kolektiva Mesnine Ravne na Koroškem smo se letos zopet zbrali, in sicer sedmo leto po vrsti. Srečanje je bilo 10. septembra v gostilni pri Klančniku na Selah.

Naš nekdanji direktor, Jože Cesnik, je kljub svojim častitljivim devetdesetim letom pripravil pozdravni govor, bil pa je tudi glavni organizator srečanja. Z enominutnim molkom smo se poklonili tudi preminulim članom kolektiva.

Ob dobri jedi in pijači ter zvokih harmonikarja smo uživali in obujali spomine na pretekle delovne dni.

Zahvaljujemo se vsem, ki so poskrbeli, da je bilo naše srečanje prijetno in nepozabno.

Krvodajalci v Veržeu

16. srečanje krvodajalcev Slovenije

Tekst in foto: Aleš Tacer

V soboto, 18. 06. 2005, je v Veržeu potekalo že 16. srečanje krvodajalcev Slovenije. V toplem, sicer nekoliko oblačnem dnevu se je zbralo čez 800 udeležencev. Prijazni domačini so nas lepo sprejeli in že tradicional-

no postregli s krepko malico: z mesom iz zabele, domačimi klobasami, domačim kruhom in z vsemi prilogami, ki sodijo zraven. Ob 11. uri smo se zbrali na proslavi, ki jo je pričela predsednica območnega združenja

RK Ljutomer Vera Bogdan. Med drugimi je pozdravila tudi goste, predstavnike krvodajalcev iz hrvaške medžimurske županije Čakovec. Zvrstili so se slavnostni govorniki, med njimi Janez Remškar, predsednik RK Slovenije, direktor zavoda za transfuzijsko medicino Slovenije Božidar Voljč in župan občine Veržej Drago Legen.

Po uradnem delu je za zabavo poskrbel ansambel Štrk, vmes so nas z raznimi skeči in z duhovito ljudsko igro navdušili domači ljudski igralci. Seveda ni manjkala izbora najlepše krvodajalke, ki je dobila sanjsko nagrado – teden dni počitnic v tujini.

Prireditve vsako leto poteka na stadionu tik ob znamenitem mlinu na Muri. Tako so si obiskovalci lahko ogledali še to pomursko znamenitost in kupili

moko, zmleto na stari način. Nekateri pa so popoldne izkoristili za obisk kakšen kilometer oddaljenih Banovcev, kjer so se lahko dodobra sprostiti in razgibali.

Našo zgornjedravske skupino je sekretarka območnega združenja RK Cvetka Razdevšek ob pomoči predsednika Alojza Klančnika ob 16. uri komaj spravila na avtobus. Šofer Brane je spravil avtobus v pogon in vesela družina se je odpeljala spet domov na Koroško.

Darovanje krvi je dragoceno in humano dejanje. In ker krvi nihče ne daruje iz osebne koristi ali zaradi materialnih razlogov, je lepo in prav, da se plemenitosti krvodajalcev oddolžimo kdaj pa kdaj tudi na tak način. Pa čeprav morda tudi to komu ni več čisto povšeči.

Krvodajalci zgornjedravske doline pred odhodom domov

Srečanje poročenih jubilarov

Leopold Korat

Zadnjo, lepo in sončno soboto v septembru so se pri cerkvi sv. Urha v Podgorju zbrali slavljenici – zakonci. Pred 55, pred 50, 45, 40 leti in do 5 let nazaj so si pred oltarjem in pred svojimi dragimi obljubili zvestobo. Trije pari so imeli 55 let skupne poti v zakonu, po dva pa 50 let in do 5 let nazaj. Že dolgo je tlela misel, da bi se srečali ob taki okrogli

obletnici. Najprej so se zbrali v cerkvi. Ta je bila v slovesni obleki. Okrašena je bila v cvetje z domačih vrtov. Domači župnik je daroval sveto mašo v zahvalo. Seveda so še prej vsi jubilarji dobili na prsi šopek, vsaj kanček spomina na tisto prvo srečanje in prvi DA. Da so bili, kakor pravi svatje. Med samo mašo so obnovili obljubo, dano pred leti.

Po maši je sledil kratek kulturni program. Domači moški pevski zbor iz Podgorja je zapel šest pesmi. Tanja je zaigrala tri narodne na citre.

Slavljenec Jože je na kratko opisal tisto pot v zimi pred 55 leti. Na saneh so se pripeljali iz Slovenj Gradca v podgorsko cerkev. Kot pri tisti prvi »ta pravi« je tudi pri tej slovesnosti župnik

blagoslovil vino, ki so ga slavljenici in drugi povabljeni izpili na zdravje in v spomin na ohcet v Kani Galilejski, na kateri so bili tudi Jezus, Marija in apostoli. V sončnem popoldnevu so slavljenici pred cerkvijo še malce postali, poklepetali in obujali spomine. Avtomobili so zatrobili, kot bi šlo zares, in vsi skupaj so se odpeljali do gostilne Kovač. Tu jih je že čakala pripravljena dvorana s pogrnenimi mizami. Harmonikar Matej je veselo zaigral in svatje so zaplesali. Ob kozarčku, pesmi in harmoniki se je marsikateremu utrnula solza. Od veselja, iz hvaležnosti, od spominov. Vsem pa je bilo pri srcu lepo. Vseh 25 parov – jubilarov je bilo zadovoljnih, da so se srečali, da so poklepetali, da so tako praznovali. Saj v teh hitrih časih, v hitrem tempu življenja marsikaj prehitro mine, leta se ne vrnejo, v spominih, v srečanjih pa je še veselje. V tej tihi sreči so se v pozno noč vračali na svoje domove v zavesti, da je vendar lepo živeti in lepo imeti nekoga, ki te ima rad.

Skupaj so v podgorski cerkvi še enkrat rekli »da«.

Pot na Bricnik

Mirko Tovšak, oec.

Planinsko društvo Radlje, ki ga vodi prizadevna predsednica Simona Hlade, je zadnjo soboto v mesecu septembru v okviru praznovanj občinskega praznika odprlo prenovljeno planinsko pot iz Radelj na vrh Bricnika (1017 m nadmorske višine). V lepem, deloma meglenem jutru, ki so ga kaj kmalu pregnali topli jesenski sončni žarki, se je skupina kakih 70 planincev odpravila po prenovljeni poti mimo Treh kraljev proti vrhu griča, ki leži skorajda na meji s sosednjo Avstrijo.

Že pred tem so se Radeljčani radi podali na sicer slabo markirano pot do Treh kraljev, do vrha Bricnika pa pot ni bila markirana in urejena. Začetek poti se prične pri radeljskem dvorcu pod znamenito skalo,

nato pa je potrebno premagati 647 m višinske razlike. Pot je speljana deloma po gozdu, deloma pa po senožetih in travnikih mimo lepo urejenih kmetij. Tik pod vrhom Bricnika se pridruži urejeni poti, ki je speljana po Koroški planinski transversali, nato pa na vrhu naletimo na lepo urejeno počivališče s še lepše urejenim kažipotom. Malo bolj izurjeni planinci celotno pot od Radelj do vrha premagajo v dveh urah, tisti počasnejši pa potrebujejo morda tri ure, kolikor je tudi napisano na izhodiščni smerni tabli v Radeljah. Čeprav je Bricnik neke na meji med območjem radeljskih in mutskih planincev, pa si ga bolj svojijo planinci z Mute, saj so si po tem vrhu nadeli tudi svoje ime. Zato ni bilo

čudno, da so mutski planinci tik preden smo prispeli na vrh, preko poti potegnili vrv in posebej zaslili planince iz Radelj, ki so morali dati kar nekaj »slovesnih izjav«, kako se bodo obnašali na vrhu Bricnika, še posebej sedaj, ko bodo sem prihajali po obnovljeni poti.

Pohoda po obnovljeni poti se je udeležilo kar lepo število planincev iz sosednjih društev. Še posebej številni so bili pohodniki iz PD Mislinja, ki jih je vodil Franc Bricman, ki je tudi duša pohodništva v tem društvu. Zelo pohvalno je tudi to, da nas je na pretežnem delu poti spremljal župan občine Radlje ob Dravi Alan Bukovnik, s katerim so lahko med potjo njegovi občani tudi poklepeli

in mu potožili o prenekaterih težavah, ki bi jih radi rešili skupaj z občino. Takšna druženja prav gotovo utrjujejo vezi med občani in županom in po takih gestah bi se lahko zgledovali tudi v drugih občinah.

Večina planincev se je po končanem pohodu vrnila v dolino po poti, ki pelje z Mute na Bricnik, ko pa smo v dolini med planinci povpraševali, kakšen vtis so dobili o tej prenovitvi, so se o dobri urejenosti nove poti vsi brez izjeme izrazili pohvalno.

Mutski planinci so pred vrhom postavili »šrango«.

Kažipot in nekaj lepih misli o varovanju gozda

Pred pričetkom pohoda.

Lepo urejeno počivališče na vrhu

Skupina planincev tik pod vrhom Bricnika

Učenci OŠ Šmartno so dobili nove prostore

Ida Robnik

V okviru praznika Mestne občine Slovenj Gradec sta župan Matjaž Zanoškar in ravnatelj osnovne šole Šmartno pri Slovenj Gradcu Zdravko Jamnikar 15. septembra letos povabila učence in delavce te šole, starše in predstavnike upravne skupnosti na otvoritev novih prostorov v prizidku osnovne šole Šmartno.

Učenci so svojo šolo in njen namen in razvoj kratko in jedrnat predstavili v zgibanki:

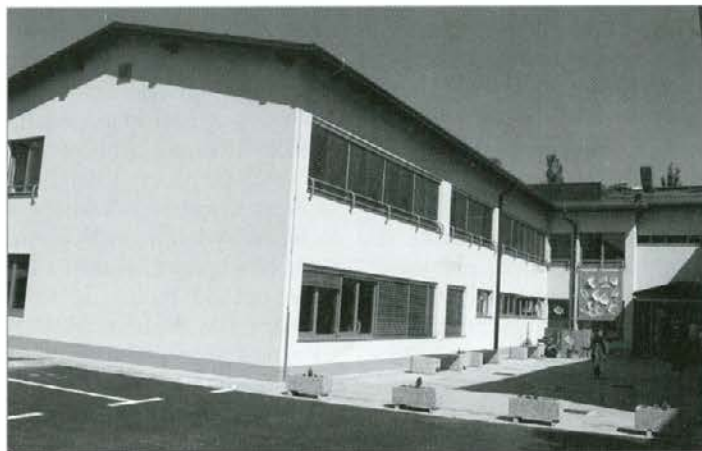
»Smo podeželska šola, tesno povezana z življenjem in delom krajank in krajanov. Naša zgradba stoji le streljaj od mesta Slo-

venj Gradec. Šola je razdeljena na dva kompleksa – starejšega in novega, zgrajenega 1974. leta. V letu 2002 je šola slavila 190. obletnico obstoja, septembra 2005 pa je dobila še nov prizidek. Njena častitljiva starost je priznanje kraju, saj je skozi njena vrata v vseh teh letih v svet odšlo na tisoče učencev, kateri so na vseh področjih pomagali graditi našo družbo. Danes šolo obiskuje preko 300 učencev, ki se v svojem odraščanju bogatijo z izkušnjami, znanjem in kreativnostjo.«

Učenci so ob tej priložnosti pripravili bogat kulturni program.

Gozdno gospodarstvo, pokrovitelj te šole, prizadevnemu

kolektivu čestita k novi pridobitvi.

Borza znanja

e-mail: slovenjgradec@borzaznanja.mss.edus.si

**BORZA
ZNANJA**

SLOVENJ GRADEC
tel. 02 88 38 30

Člani Borze znanja Slovenj Gradec iščejo znanja:

- necanja čipk in
- branja z dlani.

V zameno pa ponujajo:

- znanja angleščine in nemščine,

- znanja slovenščine,
- računovodska znanja,
- znanja matematike,
- znanja kemije in fizike,
- lektoriranje,
- znanja klekljanja,
- znanja kaligrafije in
- še več znanj različnih ročnih spretnosti.

Če želite tudi vi brezplačno iskati ali ponuditi znanje s pomočjo Borze znanja Slovenj Gradec, nas obiščite v Javnem zavodu MOCIS na Partizanski 16 v Slovenj Gradcu ali nas pokličite po telefonu: 02/88 46 402. Prijazno vabljeni!

Blagoslov Roginatove kapele v Podgorju

Leopold Korat

Ob prenovitvi ceste od gostilne Rogina proti stari šoli je tudi kapelica na križišču dobila novo mesto in novo obleko. Stara je bila od zoba časa že precej načeta, pa tudi napoti je bila novi cesti. Zato so v letošnjem poletju obnovili oz. zgradili novo. Lepa barvna fasada in lepa poslikava s križem na Kalvariji govori o skrbi njenih gospodarjev. Ta Roginatova kapelica sredi Podgorja ima 142 let dolgo zgodovino. Kdo in zakaj jo je postavil, ostaja še uganka. Iz poznejšega časa pa vemo, da je služila več namenom. Ob njej so se še po drugi svetovni vojni ustavljali vozovi, ki so vozili rajne podgorčane v župnijsko cerkev sv. Urha in naprej na »božjo njivo«. Tu ob kapeli je spreved pričakal župnik in blagoslovil krsto s pokojnim. Verjetno so prav pred to kapelico podgorski fantje »jemali slovo«, ko so šli k vojakom, ko so odhajali na soško bojišče. Še danes pa se ob njej ustavlja procesija ob lepi nedelji sv. Urha, da duhovnik opravi bogoslužje Prvega evangelija. Na cvetno nedeljo (nedelja pred veliko nočjo, ko v spomin Jezusovega slovesnega prihoda v Jeruzalem blagoslovlja Cerkev zelenje) se tam zbere cela župnija; otroci s svojimi snopi, da jih duhovnik blagoslovi. Tudi ko kam roma-

mo, ko gremo na božjo pot, je zbirna točka prav pri tej kapelici. Zadnjo, lepo septembrsko nedeljo smo to kapelico blagoslovili. Zbralo se je veliko ljudi, domači cerkveni pevski zbor je zapel uvodno pesem. Gospa Nada Rogina je pozdravila navzoče in povedala par besed o tej kapelici. Duhovnik je opravil blagoslov. Med nagovorom je omenil nekaj slovenskih mojstrov besede, ki so pisali o znamenjih, križih in kapelicah. Med njimi je omenil našega rojaka, duhovnika Meška. Ta je razmišljal o znamenju ob poti: »Kdo jo je postavil? Je znamenje ljubezni

do Matere Božje, postavljeno v zahvalo za dobrot veliko množico, prejetih po njeni milosti, materinski prošnji? Jo je postavil trpeči in ranjeni, da bi se zatekel v svoji veliki boli in bi pozabljal ob njem, bi zajemal od njega tolažbo in mir in moč za odpovedi ...? Kdo je klečal prvi, tolažbe in miru potreben, pred kapelico ... Ali je klečal prvi vaščan, proseč blagoslova svojemu delu, rodovitnosti polju, kruha mnogoglavni družini? Ali mlad fant, poslavljajoč se od domače vasi ...? Ali Popotnik, idoč mimo utrujen, žejen in lačen, sanjajoč vso pot in še med molitvijo pred

kapelico o zaželenem odpočitku in miru?« Tako in podobno je vsak na tiho razmišljal, ko je duhovnik blagoslavljaj in prosil milost nad to kapelico. Po končanem bogoslužnem obredu še pesem Marija skoz življenje voditi srečno znaš in še prijazno povabilo lastnikov kapelice na kozarček in prijateljski klepet v gostilno Rogina. Lep dan je bil. Naj ostane v spominu krajanov, saj jim bo tako kot doslej, tudi vnaprej kapela sredi vasi znamenje, da niso sami. Da jih varuje in čuva »božja perot«. V lepih in bridkih časih je z nami.

Blagoslov Roginatove kapele

Podjetniško poslovna cona v Slovenj Gradcu

Stanko Hovnik

Poslovno cono v Pamečah pri Slovenj Gradcu so začeli graditi že v letu 2004. Dela v poslovni coni v Pamečah je s pomočjo državnih, evropskih (iz strukturnih skladov EU) ter lastnih sredstev financirala Mestna občina Slovenj Gradec. Gre za projekt, katerega končni cilj bodo v celoti opremljene gradbene parcele za gradnjo poslovnih objektov za fizične in prave osebe, ki se ukvarjajo z gospodarskimi dejavnostmi. Tretjina parcel je že prodana. Predvideno je, da bo v letošnjem

letu glede na povpraševanje, ki je kar precejšnje, prodanih več kot 70 % vseh razpoložljivih površin. V podjetniški coni dolgoročno predvidevajo tudi lokacijo za predstavitev Javnega komunalnega podjetja Slovenj Gradec, v skladu z zahtevami zakonodaje pa bo tukaj lociran tudi zbirni center za odpadke, katerega izgradnja se je začela že v mesecu decembru 2004.

Bruto vrednost investicije, vključno z davkom na dodatno vrednost, znaša 792.708.914 SIT.

Zaključna dela v poslovni coni v Slovenj Gradcu

Tradicionalni lovsko-kmečki piknik

Vojko Plaznik, univ. dipl. inž

Lovci LD Strojna Ravne na Koroškem so 14. avgusta 2005, točno po enem letu, priredili tradicionalni lovsko-kmečki piknik, na katerega so bili vabljeni vsi kmetje v okviru lovišča LD Strojna Ravne na Koroškem, lovci in vsi prijatelji zelene bratovščine s svojimi družinami. Piknik je bil organiziran na Lovski koči LD Strojna Ravne na Koroškem – na Kuplenovem na Tolstem vrhu.

Vse zbrane je pozdravil glavni

organizator piknika lovec Janko Saberčnik in po pozdravu lovsko-kmečke tekme tudi odprl.

Udeleženci piknika, tako starejši kot mlajši, so lahko preizkusili svojo strelsko srečo na skriti tarči, v katero se je streljalo z zračno puško. Za starejše izkušene strelce na skrite tarče, ki vedno vedo, v katerem grmu tiči zajec in vedno zadenejo svoj pravi cilj (vprašljiv je skriti cilj na tarči), so imeli veliko skrito tarčo. Za mlajše, manj izkušene strelce pa so lovci pripravili malo skrito tarčo. Za tiste s srečno roko so bile pripravljene posebne praktične nagrade.

Pri starejših strelcih na skrito tarčo je za prvo mesto ustrelil Mirko Piko, najbolj se mu je s svojim strelom približal Zdravko Šapek, Marjan Mager pa jima je tesno sledil in zasedel tretje mesto. Pri mlajših pa si je prvo mesto pristrelil Aleš Mravljak, drugo Maja Juteršek in tretje

mesto Jernej Mravljak.

Za dobro glasbeno razpoloženje je poskrbel ansambel Ribežl kitara bend, v katerem so se glasbeno izkazali Grega Verovnik (fajtonarica in petje), gospa Čebul (ribežl kitara in petje) in Klemen Saberčnik (klavirska harmonika in petje). Ansambel je z zvoki svoje muzike razmikal udeležence piknika in jih kar precej zavrtel na plesišču.

Lepo vreme, prijetno okolje, dobra družba, prijateljski klepet, okusen srnin golaž in lovsko-kmečke tekme so že tako dobro razpoložene udeležencev piknika še izboljšali.

Tokratne lovsko-kmečke igre so imele poseben pomen. Lansko leto je namreč že drugič zapovrstjo zmagala ekipa kmetov, kar pomeni, da so bile letošnje igre odločilne, saj tretja zmaga kmetov pomeni, da le-ti prehodni pokal dobilo v trajno last. Napetost med tekmovalci je bilo

čutiti v zraku že od samega začetka tekem.

Ekipo kmetov so sestavljali:

1. Jože Obretan,
2. Rudi Jutršek,
3. Peter Pšeničnik,
4. Janez Mager,
5. Ivan Štrikar in
6. Zvone Potočnik.

Ekipo lovcev LD Strojna Ravne na Koroškem so sestavljali:

1. Zdravko Šapek,
2. Jože Šuler,
3. Milan Jež,
4. Robi Jež,
5. Vlado Mak in
6. Klemen Saberčnik.

Letošnje igre so kot običajno obsegale pet tekmovalnih disciplin:

- a) hoja na hoduljah,
- b) istočasno smučanje treh tekmovalcev na enih smučeh po travi,
- c) precizno streljanje z zračno puško v tarčo,

Brez golaža ne gre

Gasilska slika obeh ekip po končanem tekmovalju

Muzikantje so pa špilali, špilali

Kdo bo zmagal – to je sedaj vprašanje

Udeleženci lovsko-kmečkega piknika

Skrita tarča je res skrita

Vsi zadovoljni

Foto: Janja Saberčnik

- d) gasilsko rušenje prazne pivovske steklenice z brentačo in
- e) kegljanje na ruskem kegljišču.

Obe ekipi sta ob številni podpori navijačev začeli s tekmami. Tekmovanje je vodil lovec in glavni sodnik Janko Saberčnik.

V hoji na hoduljah na določeni razdalji (istočasno se pomerita dva tekmovalca, iz vsake ekipe po eden, zmaga pa tista ekipa, katere tekmovalci določeno razdaljo prehodijo prej) so za ekipo kmetov tekmovali Jože Obretan, Janko Mager in Ivan Štrikar, za ekipo lovcev pa Milan Jež, Zdravko Šapek in Vlado Mak.

V tej disciplini je gladko, s tri proti nič, zmagala ekipa kmetov in povedla z vmesnim rezultatom 1 : 0.

V istočasnem smučanju treh tekmovalcev na enem paru smuči po travi, (kjer trije tekmovalci poskušajo na enem paru smuči brez držanja eden drugega v čim krajšem času »presmučati« določeno razdaljo, narediti ovinek in se vrniti na izhodišče), so za ekipo kmetov tekmovali Zvone Potočnik, Stanko Čas in Rudi Jutršek, za ekipo lovcev pa Zdravko Šapek, Robi Jež in Klemen Saberčnik. V tej disciplini je gladko zmagala ekipa lovcev. Lovci so vmesni rezultat izenačili na 1 : 1.

V disciplini precizno streljanje na tarčo z zračno puško (kjer trije tekmovalci s petimi strelji – poskusnih strellov ni bilo – poskušajo doseči najboljši rezultat, saj seštevek vseh do-

seženih krogov predstavlja rezultat ekipe) je bil sodnik lovec Milan Jež, za ekipo kmetov so tekmovali Zvone Potočnik, Janko Mager in Rudi Jutršek, za ekipo lovcev LD Strojna Ravne na Koroškem pa Vlado Mak, Robi Jež in Jože Šuler.

V tej disciplini je ekipa lovcev pokazala svoje spretnosti v preciznem streljanju in gladko premagala ekipo kmetov, tako da so pri vmesnem rezultatu lovci povedli z 1 : 2, a ekipi sta čakali še dve disciplini, ki sta odločali o zmagovalcu letošnjih lovsko-kmečkih tekem.

V gasilskem rušenju prazne pivovske steklenice z brentačo (kjer dva tekmovalca, povezana z gajkami na gasilskih pasovih, ki jih nosita, najhitreje preneseta vedro vode na določeni razdalji, vodo vlijeta v brentačo (ročno brizgalno), odvijeta cev, začneta pumpati in s curkom vode zbijeta s podstavka prazno pivovsko steklenico – seštevke doseženih časov ekipe da rezultat, oziroma zmagovalno ekipo) so tekmovali vsi tekmovalci obeh ekip.

Tokrat je ekipa kmetov pokazala svojo solidarnost in usklajenost delovanja in gladko premagala lovce, tako da so kmetje pri vmesnem rezultatu izenačili na 2 : 2.

Obe ekipi je čakala še odločilna disciplina – v kegljanju na ruskem kegljišču (vsak tekmovalec ima tri mete – preštejejo se podrti keglji, zmaga ekipa, ki podre skupaj največ kegljev) so tekmovali vsi tekmovalci obeh ekip.

V tej disciplini je tekmovalna sreča popolnoma prestopila na stran lovske ekipe, ki je tako za

eno leto osvojila prehodni pokal. Za trajno osvojeitev mora ekipa lovcev osvojiti pokal še dvakrat zaporedoma.

Ekipi lovcev LD Strojna Ravne na Koroškem za osvojen prehodni pokal iskrene čestitke.

Rezultat tekovanja pa ni vplival na nadaljnje razpoloženje. Veselo vzdušje se je nadaljevalo pozno v noč.

Brez prizadevnega dela posameznih lovcev, ki so piknik na Lovski koči LD Strojna Ravne na Koroškem na Kuplenovem na Tolstem vrhu organizacijsko in delovno speljali, piknika ne bi bilo. Prav je, da lovce, ki so največ prispevali k uspešni organizaciji in izvedbi letošnjega lovsko-kmečkega piknika, tudi omenim:

1. Janko Saberčnik, referent za strelstvo v LD Strojna,
2. Ivan Rezar je skuhal golaž,

3. Adolf Čebulj je skrbel za skriti tarči.

Drugo leto se zopet vidimo na tradicionalnem pikniku LD Strojna Ravne na Koroškem, upam da še v večjem številu kot letos. Zato Vas že sedaj, vse krajane, kmete, sosede, simpatizerje, ljubitelje narave, lovce in ostale vabim na naš in Vaš lovsko-kmečki piknik.

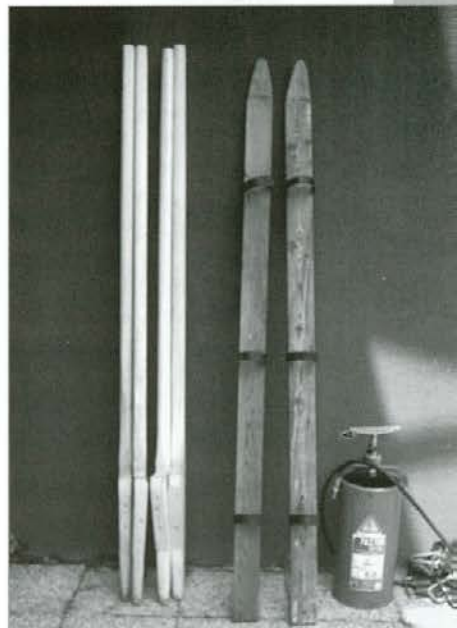
Dobrodošli!

Ansambel Ribežl kitara bend

Prehodni pokal iger na lovsko-kmečkem pikniku

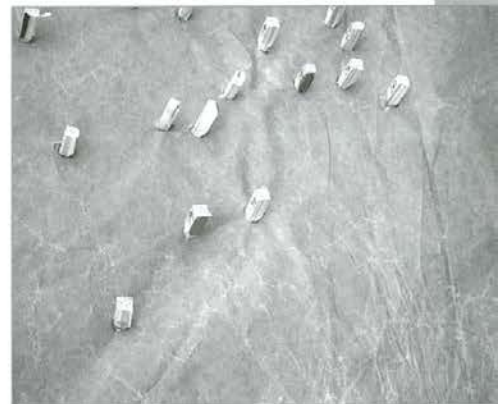
Tekmovalni pripomočki so nared

Pa smo se smučali

Še lovski pogled na tarčo pred preciznim strelom

Označeni izstrelki na skriti tarči
foto: Vojko Plaznik

Marjan Čuješ

Pred odhodom k vojakom je mlade fante čakala še ena preizkušnja, ki pa ni bila nič kaj prijetna. Predvojaško vzgojo so predvsem naši vodniki jemali nadvse resno, tako da so z nami ravnali včasih slabše, kot pozneje v pravi JLA. Morda so si s takim ravnanjem hoteli oprati slabo vest, saj sem se jih jaz spominjal še iz časov, ko so nosili uniforme »firerjeve« mlađine in so se šele v JLA preobrazili, tako kot je bilo takratni oblasti prav. Tega jim nisem zameril, saj so se morali, kot številni državljani, takrat prilagoditi razmeram. Zameril sem pa to, da so hoteli iz nas že doma narediti prave borce, kot da so pozabili, kako se je njim godilo dve leti ali več pri vojaki. Moj vrstnik, sirota brez staršev, ki je služil pri nekem kmetu, je nekoč še ves poten od kmečkega dela prihitel na predvojaške vaje z nekaj minutno zamudo. Za kazen je moral preteči precej kazenskih krogov na stadionu, nakar je v jezi od izmučenosti odvrget kapo titovko na tla. To je bil za našega vodnika dovolj velik prekršek, da ga je v spremstvu dveh (predvojaških) vojakov s puškama v rokah poslal na postajo milice kot kakega razbojnika. Fanta je bilo zelo sram. Vaščani so se ozirali za njimi, komandir na postaji milice je bil pa bolj pameten in ga je poslal domov, saj takega izživljanja nad mladeniči ni odobral.

Ni bilo lahko

S tovrstnimi zamudami sem imel težave tudi sam. Takrat sem služboval kot šofer tovornjaka pri gradbenem podjetju v Dravogradu. Ob 16. uri je bil zbor fantov na stadionu na Prevaljah, jaz sem pa raztovarjal vagone z gradbenim materialom nekje v Dravski dolini še ob 14. uri. Takrat smo zaradi gradnje hidroelektrarn v Vuhredu in Ožbaltu gradili nadomestna naselja za prebivalce ob reki. Čas je bil tudi tedaj denar in pomanjkanje vagonov v povojnih letih je bilo veliko, ležarine pa visoke. Vagonskih

torovov nisem samo vozil, temveč tudi fizično razkladal in bil pri tem deležen velikih žuljev, samo da bi bili vagoni pravočasno raztovorjeni in jaz pravi čas na zbornem mestu. Iz Dravograda do Prevalj sem velikokrat tudi tekkel, saj prometnih zvez ni bilo, z vlakom ob 17. uri sem bil pa prepozen. Če ne bi bili časi predvojaške vzgoje res tako hudi, se jih po petdesetih letih gotovo ne bi spominjal. Nisem maščevalen, a malo zadoščanja pa le občutim ob slabih vestih, ki je med pogovorom o takratnih razmerah nekateri od mojih predvojaških učiteljev le ne morejo skriti.

V Makedonijo

Tista brezskrbna mladost, ki pa v resnici to ni bila, se je končala z odhodom k vojakom. Do glavnega mesta Makedonije smo potovali tri dni. Pričakal nas je dež. Na odprtih kamionih so nas prepeljali v kasarne, kjer smo vsi premočeni pričakali jutro kar na betonskih tleh. Naslednji dan smo še mokra civilna oblačila natlačili v vreče in jih odposlali domov, kjer so jih pa pozneje vse plesnive odvrgli. Ta dan je bil res žalosten, še posebej ob zavesti, da bomo tam polni dve leti. Prvi vtisi so bili

kaj klavni, saj so nas do golega ostrigli, v vse srajčne in hlačne odprline pa napihali »pantakan«, tako da smo ga stresali celo iz čevljev. Bolh res nismo imeli, stenic se pa nisem rešil ves čas služenja, razen v mesecih, ki sem jih prebil v mednarodnih četah v Egiptu, kjer pa ni bilo miru pred komarji, kar je še hujša nadloga. Ko sem poslušal tarnanje mladeničev, ki so služili vojaščino v novi državi Sloveniji in za vikende prinesli domov svojo opremo, da jo je mama oprala in zlikala, sem jih po svoje tudi razumel. Starši se pač trudimo, da bi se našim otrokom godilo bolje, kot se je nam, ko pa so naposled soočijo z drugačnimi razmerami, je pa hudo vsem. Tudi staršem. Jaz sem prišel na dopust le enkrat, in sicer po 18 mesecih in še takrat sem od Skopja do Zidanega Mosta stal na hodniku vagona. Dvajset ur na nogah kljub doplačani karti za ekspresni vlak! Ob povratku sem bil pa vseeno srečen, da bom v Makedoniji le še slabega pol leta.

Ta naivnost ...

Takim ubogljivim naivnežem, kot sem bil jaz, se pa v vojski ni dobro godilo. Je pa bila to dobra šola za življenje. Dolgo časa

sem potreboval, da sem se tudi jaz naučil delati ovinke, okrog zahtev poveljujočih. Ko nas je deseter nagnal do neke oddaljene ograje, sem edini tekkel do nje in se seveda vrnil kot zadnji. Za kazen sem moral tja še dvakrat in ko sem med tekom izustil še neko slovensko kletvico, sta me čakali še dve nočni dežurstvi in zagovor pri oficirju.

Tudi ko je na nekih manevrih poveljnik vprašal, ali je kdo bolan in ne bo mogel napadati namišljenega sovražnika, sem nasedel. Malo pred tem sem prebolel krvavo grižo, ki je dva meseca razsajala med vojaki, in sem bil res še zelo slab, zato sem bil hvaležen poveljniku za njegovo razumevanje. Še nekaj vojakov se je javilo, bili smo pa spoznani za simulantе. V roke smo dobili lesene raglje in z njimi tekali po obronkih hriba, da so ostali vojaki vedeli v katero smer morajo streljati in metati dimne bombe. Strašen dan je bil to in nikdar več se nisem javil, da sem bolan ali kaj podobnega. Saj raglje niso smele utihniti, medtem ko so zdravi vojaki ležali v debelem kritju in se nam režali.

Ko smo se nekoč s pohoda vračali v kasarno po takem prahu, da so se videli le vojaki na čelu, je vodnik želel, da zapojemo. Nismo hoteli, saj je bila julijska vročina v Skopju največkrat čez 30 stopinj v senci, mi pa v popolni bojni opremi. Ko smo prišli v bližino kasarne, nas je obrnil nazaj na 3 km oddaljen poligon in nato s paradnim korakom in tekom hotel prisiliti, da zapojemo. Še bolj zagrizeno smo molčali. Pri tretjem poizkusu vrnitve na poligon smo pa le zapeli. Kot slavčki. Pa saj ni šlo za petje, ker je bil naš vodnik brez posluha, le svoje volje nismo smeli izkazovati. O našem »štrajku« je pričalo mrzlo kosilo, ki se ga zaradi izmučenosti nihče ni dotaknil, drugih posledic pa ni bilo, le k petju nas ni bilo treba več siliti. Kdor se kuja, svojo rit zamuja, je rekla moja mama, kadar se kdo od otrok pri jedi ni prav obna-

Vojak Marjan leta 1957

šal in jih je dobil po prstih, pa potem ni hotel jesti.

Iskrenost se ni splašala

Vzgoja v moji mladosti je bila pa kriva, da sem bil naiven še kar naprej. Ob neki učni uri sem predavatelja opozoril na njegovo napako pri razlagi o delovanju motorja, zato sem moral zadevo pred vojniki obrazložiti sam. Ko je ugotovil, da se na automobile spoznam vsaj tako dobro kot on, sem ga pri pouku še večkrat zamenjal, medtem ko je on odšel na nogomet. To njegovo zaupanje mi je sprva koristilo, pozneje ko smo z vozili odhajali na cestne vožnje, pa škodovalo, saj sem moral ostajati v kasarni na požarni straži. Polna dva meseca po 6 ur na dan sem se sprehajal po hodnikih, in to samo zato, ker sem priznal, da sem bil poklicni voznik že dve leti pred prihodom k vojakom. Samo praktične izpite sem lahko opravil z ostalimi vojniki. »Butelj si bil in to boš ostal, dokler boš tako ravnal«, me je poučil kolega. »Pri vojakihi si le številka, zate mislijo drugi, zato jim pusti to veselje, najmanj pa pokaži, da znaš več kot oni!« je še pribil. On je bil pred prihodom k vojakom furman v domači opekarni, pozneje pa je postal priznan avtoprevoznik in velik obrtnik. Vojaku res ni treba misliti s svojo glavo, le ubogati je treba, pa četudi mora s svežo deteljo ribati cokol okrog kasarne in tlakovano dvorišče pred njo, kot so od nas zahtevali posamezni dežurni poveljniki, posebej ob naših prostih urah. Kot vedno v življenju, pa so bile izjeme tudi pri oficirjih, ki smo jim bili podrejeni.

Na novoletni dan 1957 je vse proste vojake iz moje čete, povabil na ogled Skopja nek starejši major. Ko nam je razkazal znamenitosti mesta, nas je na kraju popeljal v zelo znano cerkev. Vsa notranja oprema je izdelana iz lesa. Oltarji so res svetovna rezbarska umetnost in prebivalci Makedonije so lahko na te umetnine upravičeno ponosni. V tej cerkvi hranijo leseni sarkofag, v katerem so prenesli posmrtno ostanke narodnega heroja Goče Delčeva in to je bil tudi formalni razlog, da smo tisto cerkev sploh

obiskali. In zakaj pripovedujem vse to? Zato, ker je po vstopu v sveti hram prvi snel kapo naš major! To se je godilo leta 1957 in glede na današnje poglede nekaterih na tisto obdobje, je lahko razlaga le ta, da tisti časi niso bili tako totalitarni in zločinski, kot radi poudarjajo posamezniki, ki se takrat še rodili niso, ali pa je bil naš oficir le redka izjema, ki se je na partijo in njena pravila že takrat poživljal.

»Fordson« in vojaški kolegi, zbrani okrog mene, pred odhodom v civilno življenje leta 1959.

Je pa bila tudi zame, tedaj ko bi moral vstopiti v partijo, to huda preizkušnja. Komisar, ki je bil zadolžen za pripravo partijskih kandidatov, se je mojim osebnim razlogom, da v partijo ne morem vstopiti, le smehljaj in vse pripisoval moji skromnosti. Ni mogel razumeti, da bom odklonil tako čast. »Na tak način se sprejema v to stranko ne boš rešil,« me je poučil kolega iz Maribora, ki je bil pred tem tudi mladinski sekretar partije v svojem kolektivu. »Reci, da mora biti dan, ko boš sprejet v partijo, zate najlepši dan!

Dokler pa nisi razčistil z vsemi dvomi v sebi in nisi preštudiral Marksovega Kapitla, te odgovornosti ne moreš sprejeti! Povej še, da boš tudi v bodoče tako dober vojak kot do zdaj, čeprav se zavedaš, da te bodo odslej gledali z drugačnimi očmi!« Ta politični nasvet, zaradi katerega sva s tistim vojakom še danes velika kolega, je pri naslednjem razgovoru s komisarjem zadostoval. Verjel mi pa ni, čeprav mi je zagotovil, da se ne

njih članov KPJ so imeli prav.

»Blatne zadeve«

Z menoj v Skopju sta služila vojake tudi dva Korošca. Franc Piko je bil glavni, ko sva nekoč pozimi vozila nek tovor do Bitolja. Bil je velik zabavljaj, odličen šofer in prav rad sem mu prepustil volan na tisti ledeni cesti, ki sem se je jaz v resnici bal. Franc Vavkan, tudi on je bil Črnjan, mi je pa drugače pomagal. Ko sem ležal v karanteni zaradi krvave grize in je bil prepovedan vsak stik z zdravimi vojniki, mi je skozi okno večkrat neopazno vrgel svoj kruh, dokler ga nekega dne nisem videl, kako tudi on hiti v poljsko stranišče z razrahljanimi hlačami v rokah. Zdravili so nas le z lakoto, čajem in tabletami, dokler nisi pokazal svoje ga blata, ki je moralo biti čvrsto in prave barve. Da bi preprečili simuliranje, so nam zagrozili, da bo vsak, ki bo več kot 10 dni v bolniški, moral ostati še dva meseca v »pešadiji«, namesto v »avtoedinici«. Tega sem se jaz zelo bal, zato sem poizkušal vse, da bi lahko pokazal zdrav izdelek bolnega črevesja, pa mi ni uspelo, še posebej ne potem, ko je prenehala zunanja pomoč in je tudi Franc delil mojo usodo. Nazadnje sem le odkril nekega nemarneža, ki je imel dobre veze s kuhinjo, od koder so mu rojaki na skrivaj prinašali priboljške, ki pa jih z nami ni delil. Že nekaj časa je bilo z njegovim blatom vse v redu, pa bolniške sobe vseeno ni hotel zapustiti. Za tem vojakom sem oprezal na stranišču in ko nekoč ni pospravil svoje rumene klobase v zato pripravljeno luknjo stranišča na počep, sem ves radosten poklical dežurnega zdravnika in mu pokazal prisvojeni izdelek. Zdravnik me je pohvalil in mi izdal odpustnico; bil je že skrajni čas, saj se je mojih 10 dni že izteklo. Tokrat je bila moja rešilna bilka čisto navaden »drek«. Lahko pa bi bil usoden, če bi v njem odkrili klice, ki bi mi preprečile odhod v Egipt, saj smo morali tja popolnoma zdravi.

Nekega dogodka pa s teh preiskav, ki niso bile prijetne, nisem pozabil. Kar štirinajst dni so nas preiskovali, merili debe-

bo z njihove strani nič spremenilo. Pa se je! Že prej sem bil določen, da bom šel v Maribor po prvi vojaški tovornjak TAM, ki ga bomo dobili v našo četo, kar bi bila zame res velika nagrada, a sem ostal v kasarni in se zadolžil za starega »fordsona«, ki je imel še mehanične zavore, in z njim do kraja svoje vojaščine poučeval mlade vojake na praktični vožnji. Drugih sitnosti pa zaradi partije nisem imel, le v očeh nekaterih vojakov sem bil budala, ki se brani privilegijev, kateri so se mi obetali. Glede na današnja sprenevedanja nekda-

lino kože, izdirali bolne zobe, odvezemali kri in podobno. Na odvzem brisa iz debelega črevesa sem na prigovarjanje ostalih čakajočih vojakov kot že mnogokrat prejšpet odšel prvi. Pred neprijetnimi posegi smo pač vsi čutili nekakšen strah. Najbolj prestrašen je bil neki vojak, ki se je imel za predstavnika najbolj junaškega naroda v tedanji Jugoslaviji. To oholost je kazal pred nami tudi na tistih pripravah, ki so bile opravljene za odhod v enote Združenih narodov. Sam sem bil teh nebolečih posegov vaje, saj so mi brise pri krvavi griži večkrat jemali, zato sem ostale vojake o tem poučil in jih prosil, da naj se po odvzemu pri prihodu iz sobe samo malo kremžijo, sicer pa molčijo, če želijo preizkusiti

našega junaka. Ta je bil vedno bolj prestrašen, jaz sem ga pa tolažil, da s tisto 20 cm dolgo trsko posežejo le tako daleč, da pridejo do mehkega blata, ki je za preiskave potreben. Zadnji je odšel na odvzem brisa, toda zelo hitro se je spet pokazal na vratih. Nag jo je ucvrl po hodniku s tisto v vato ovito paličko v zadnjici, za njim pa zaprepadeni bolničar, ki si ni misli, da bo moral vzorce blata loviti po hodniku vojaške bolnišnice. Na direndaj na hodniku je postalo pozorno tudi ostalo osebje v bližini, ki pa se nam je v smeju le pridružilo. Vzvišenost tistega kolega smo pa le ugnali, saj se tudi med vojaki take novice hitro širijo in zlepa ne poležejo. Taki veseli trenutki so pa tudi sicer posameznikom pomagali

premagovati trenutne stiske, ki so se v tistih letih pojavljale med nami. V naši kasarni je med mojim služenjem storil samomor le en fant.

Vkljub temu, da je danes vojaški rok krajši oz. celo ukinjen, pa vojakom ni nič lažje. Bližina domačega kraja te lahko celo bolj obremenjuje, kot če si neke daleč, ko misel na dom kar sam izključiš. Čeprav sem si v tistih letih tudi sam želel služiti vojaški rok čim bližje Sloveniji, mi danes ni žal. Videl sem veliko zanimivih krajev in srečal nepozabne prijatelje med vsemi narodnostmi naše bivše skupne domovine. Tisti, ki se za politiko nismo zanimali, smo živeli v velikem sožitju in si kot prijatelji, ne kot bratje, vse de-

lili med seboj. Saj je znano, da brata dobiš, prijatelja si pa izbereš, zato se je zanj vredno potruditi in zvezo tudi ohraniti. Tega načela sem se poizkušal držati vse življenje, čeprav mi ni vedno uspelo. To se pa nekako kar ujema s pričakovanji moje generacije, ki je tudi z mamilim zadovoljna. Nisem zaman predstavnik zmešane generacije, kot radi rečejo naši mladi, ki se jim pa vkljub vsemu obetajo slabši časi, kot smo jih do danes preživeli mi. Upajmo le, da ves trud naših prednikov in tudi moje generacije v prizadevanju za boljše življenje naših otrok in vnukov le ni bil zaman in bodo uresničena njihova pričakovanja, s tem pa tudi naše želje. Bog daj, da bi bilo tako!

61 let osvoboditve britanskih vojnih ujetnikov

Tekst in foto: Stanko Hovnik

Spominska slovesnost ob 61-letnici osvoboditve britanskih vojnih ujetnikov je bila v soboto, 24. septembra 2005, ob spominskem obeležju pri železniški postaji Ožbalt ob Dravi. Prireditev je bila posvečena zmagi nad nacifašizmom. Slavnostni govornik Vlado Pa-

hor, član sveta ZZB NOV Slovenije, je obudil spomin na enega najbolj množičnih pobegov zavezniških vojnih ujetnikov iz nacističnega taborišča med drugo svetovno vojno. Skupno skoraj sto zavezniških vojakov – Angležev, Avstralcev in Novozelancev – so poleti 1944

pri Ožbaltu osvobodile enote Šerčerjeve brigade, ki so se takrat zadrževale na Pohorju. Osvobojeni ujetniki so od tam dva tedna pešali do Metlike, od koder so jih zavezniška letala prepeljala na varno v Italijo. Pobeg je zasnoval in izpeljal mlad, bister prostovoljec iz

južne Avstralije, desetar Ralph Churches. V civilu je bil uradnik. Odlično je obvladal nemščino in so ga sojetniki zato izvolili za zaupnika taborišča. Nadel so mu nadimek Vran, ker Avstranci sonarodnjake iz južnega dela dežele imenujejo jedci vran. Pobegle je do Save spremljal Martin Prevorčnik s svojo skupino borcev. Po vojni je Ralph Churches o tem napisal knjigo Vranov let v svobodo. V njej zelo natančno opisuje rešitev ujetnikov v Ožbaltu in svoje potovanje preko Slovenije in Italije v daljno Avstralijo. Nekaj odlomkov iz te knjige je na spominski slovesnosti prebral Bojan Marošević, dramski igralec SNG Maribor.

Izmed pobeglih ujetnikov živi še Franc Češnar in Ralph Churches. Slednji je zboru poslal pozdrave iz daljne Avstralije.

V kulturnem programu je pod umetniškim vodstvom Lovra Čučka in ob spremljavi harmonikarja Emila Vezjaka sodeloval pevski zbor Gozdar z Lovrenca na Pohorju, brata Štramec pa sta igrala partizanske koračnice.

Delegacija borcev je k spomeniku položila venec.

Slavnostni govornik Vlado Pahor

Vojko Plaznik, univ. dipl. inž. gozd.

Preko slanega jezera Chott El Jarid do Kairouan-a – tretji dan potepanja (2. julij)

Vstanemo ob pol petih. Po hitrem zajtrku se odpravimo do največjega slanega jezera Chott El Jarid. Na jezero prispemo še pred sončnim vzhodom. Ogromna ravna površina, ki zgleda suha, a malo pod površjem je voda, ki je slana. To je največje slano jezero na svetu.

Amfiteater v El Djem-u

Tu se razvija nov šport – hitrostno jadrnanje na kolesnih jadrnicah. Malo smo zaspani. Ob cesti je le malo oranžno obarvane vode z belo obrobo proti kopnemu delu. Bela obroba proti kopnemu delu je izločena morska sol. Barvo vodi dajejo alge in bakterije, ki živijo v njej. Veter je tu izredno močan. Hladno je. Temperatura je 28° C. V teh slanih jezerih nastajajo puščavske rože. Puščavske rože so tvorbe, ki se izoblikujejo s pomočjo vode, peska in močnega vetra, ki tu piha široko. Rože nastajajo nekaj deset – morda celo sto – let. Po nakupu nekaj puščavskih rož smo se odpravili naprej v smeri peščenih in kamnitih oaz. Kot zanimivost naj omenim, da je to slano jezero v drugi svetovni vojni prečkal s svojo vojsko tudi nemški general Romel (del poti je označen s količki).

Oaza je puščavski vrt – je z zelenjem porasla površina s svojim stalnim vodnim virom, ki daje delu površine, porasle z rastlinami – datljevimi palmami, bananami in drugim rastlinjem – poseben videz, ki se razlikuje od okolice.

Poznamo puščavske (te so najbolj rodovitne) in gorske oaze. Puščavske oaze so z rastlinjem porasle površine s stalnim vodnim virom v področju puščave,

medtem ko so gorske oaze z rastlinjem porasle površine s svojim stalnim vodnim virom v kamnitem gorskem predelu.

Pri oazah ločimo še naravne in umetne oaze. Razlika je v tem, da je umetne oaze naredil človek s tem, da je na določeno področje s pomočjo sodobnih pripomočkov pripeljal vodo, naredil namakalni sistem in posadil datljeve palme, ki so posajene v vrstah. V naravnih oazah rastejo datljeve palme neurejeno.

Da bi zagotovili zadostno količino vode rastlinam po vsej oazi, uporabljajo za to posebne kanale, s katerimi pripeljejo vodo k sleherni rastlini. Zaradi omejene količine vode pa uporabljajo zelo preprosto formulo za razdelitev – vsak hektar oaze dobi eno uro vode na teden. Ta

formula je že zelo stara – uveljodel jo je arhitekt, ki je živel v 13. stoletju.

V oazah je poleg obilice zelenih rastlin možno videti tudi različne žuželke (žuželke, ki so podobne našim kačjim pastirjem, žuželke, ki so podobne našim osam itd.) pa tudi žabe.

Oaze so lahko zelo velike. Vse ozemlje oaz je v privatni lasti, voda v njih pa je državna. Puščavska naravna oaza, ki smo si jo imeli priliko ogledati in se po njej tudi nekoliko sprehoditi, je izredno velika. Za samo krožno vožnjo po oazi smo uporabili kočijo s konjsko vprego, s katero smo se, kot po nekakšnih ulicah, vozili cele tri ure. V sami oazi je bilo manjše mesto z džamijo. Tu živijo delavci, ki tam delajo. Zanimivo je, da so delavci v oazah za svoje delo plačani z 20 % pridelka, ki ga pozneje porabijo zase in za svojo družino, ga prodajo ali pa zamenjajo. Lastniku oaze tako ostane 80 % pridelka.

Rastline rastejo v puščavskih oazah (kot sem že omenil, so te oaze najbolj rodovitne) v treh nivojih. V prvem nivoju rastejo rastline, ki dosežejo nekako višino okrog 1 m – zelenjava,

maranče itd., v tretjem in najvišjem nivoju pa gospodarijo do 30 m visoke datljeve palme.

Glavna rastlina v oazah je datljeva palma. Datljeva palma ima steblo, ki je nerazvejano. Na vrhu iz srca datljeve palme v šopu rastejo pernat oblikovani listi. Rastlina je dvodomna – to pomeni, da poznamo rastline z moškim in rastline z ženskim socvetjem. Ena datljeva palma z moškim socvetjem je dovolj za oprasitev 500 datljevih palm z ženskim socvetjem. Datljeva palma doseže 30 m višine. Plod – datelj je rjavkast, podolgovat, zelo sladek in s koščico. Poznamo 28 različnih vrst datljevih palm. Datljeva palma doseže starost do 130 let. Palme, stare od 80 do 100 let obrodijo največ. Palma po 100. rojstnem dnevu začne počasi hirati. Rada ima rada tekočo vodo in dovolj prostora. Delavci v oazah vsako leto splezajo na palmo petkrat. V oazi ne puščajo ničesar naključju, zato palme umetno oprasijo (plezanje na datljevo palmo prvič). Za to opravilo morajo moška socvetja kupiti ali pa si jih sposoditi. Na eni datljevi palmi zraste od 50 do 150 kg dateljnov – odvisno od letine, uspešnosti oprasitve in starosti palme. Delavci v oazah

Tunizijski denar - 20 tunizijskih dinarjev

paradižnik, huda paprika, tobak, kana, paprika, poper itd., v drugem nivoju rastejo rastline, ki dosežejo višino nekako med 1,5 do 2,5 m – oljke, banane, granatna jabolka, limone, po-

splezajo na datljevo palmo drugič, da preverijo uspeh umetne oprasitve. Ena plodonosna veja – šop na datljevi palmi nosi do 25 kg dateljnov in da se v času od oploditve do zoritve datelj-

nov ne bi zlomila, jo delavci v oazah upognejo tako, da jo nepoškodovano naslonijo na liste (plezanje na datljevo palmo tretjič). Ko začno dateljni zoreti, jih morajo zavarovati pred morebitnim dežjem (samo par kapelj dežja v času zorenja dateljnov - julij, avgust - popolnoma uniči celoten pridelek) in zato plodonosne veje, na katerih so zoreči dateljni, zavijejo v plastično folijo (plezanje na datljevo palmo četrtič). Dateljni dozori v mesecu oktobru oz. novembru, ko jih obirajo (plezanje petič). Zrele dateljne obirajo tako, da oberejo celo plodonosno vejo - šop skupaj.

Datljeve palme so v oazah nasajene tako na gosto, da pod njihovimi krošnjami nastane popolnoma nova klima, ki omogoči bolj prijetno življenje, kot je v odprti puščavi.

Restavracija na Sidi bousaid

Bolne in okužene palme ožgejo in tako z ognjem preprečijo širitev bolezni.

Datljevo palmo uporabijo celo. Korenine uporabijo za pletenje vrvi, les je zelo kvaliteten in ga uporabljajo za izdelavo pohištva. Liste palm sušijo, jih uporabijo za izdelavo ograj, preprek za širitev puščave. Iz listov delajo copate, dežnike, košare, pletejo vrvi, delajo žimnice ... Največ da palma z dateljni. Koščice iz dateljnov pojedjo enogربی velblodi - dro-

medari (afriške kamele).

Iz srca datljeve palme (to je na vrhu palme, kjer poženo listi) pa se da narediti posebno žganje (baje je zelo nevarno), izdelava katerega je v današnjih časih prepovedana.

V Saharo so datljeve palme prišle s pomočjo trgovskih karavan, ki so v davnih časih prenašale blago iz kraja v kraj, z njim trgovale, a so zaradi velikosti Sahare potovale tudi po več dni ali tednov in se ustavljale v oazah, kjer so odmetavale koščice dateljnov, ki so jih uživali. Kjer je datljeva palma našla dovolj ugodne pogoje za rast - predvsem vodo - je zrasla v veliko palmo in začela roditi.

Zadnja postaja tega dne je bilo najbolj sveto mesto v Tuniziji - Kairouan. Kairouan je četrto najbolj sveto mesto za vse muslimane na svetu. Kairouan je bil zgrajen v sedmem stoletju pod vodstvom vojaškega poveljnika, odličnega stratega Ogbar Napa, ki je v času širjenja islama iskal primerno lokacijo za postavitev svojega centra. Kairouan v arabščini pomeni vojaška baraka. Strateško je postavil mesto med sredozemsko obalo in začetki gorske verige Atlas - na ravnico med morjem in gorami. Grki in Rimljani so gradili svoje utrdbe na hribih, da so imeli boljši razgled - prej so videli sovražnika, vendar se je Ogbar Napa dobro zavedal, da je njegova vojska najmočnejša na tleh. Da je lahko nadzoroval okolico, je dal zgraditi mošejo (danes Veliko mošejo - grajena je bila leta 671, kot tudi mesto) z izredno visokim minaretom - 36 m, kar je omogočilo, da se je videl prihajajoči sovražnik en dan hoje daleč in so se prebivalci lahko pripravili na obrambo. Omenil sem že, da so za gradnjo mesta in mošeje uporabili veliko materiala iz amfiteatra v El Djemu, ki so ga v ta namen tudi rušili.

V Kairouanu so bile odkrite osnove sodobne civilizacije:

1. arabske številke,
2. logaritem,
3. zdravnik »Azar« je odkril, kako najti primerno mesto za postavitev okrevališča

Voda, sol in peščena tla na slanim jezeru Chott El Jerid

oz. bolnišnice (Na kraju kjer domnevaš, da bi bilo primerno postaviti okrevališče oz. bolnišnico zabiješ v zemljo pet kolov, ki so postavljeni v smeri vzhod - zahod in sever - jug ter na presečišču teh dveh smeri. Na srednji kol obesiš sveže meso ovce in ga pustiš viseti na kolu en teden. Po enem tednu ga pregledaš; če je meso samo posušeno - osušeno, je mesto primerno za gradnjo okrevališča oz. bolnišnice, če pa je meso napadeno od insektov ali plesnivo, pa mesto ni primerno za gradnjo okrevališča oz. bolnišnice).

Kairouan je bil vse do 13. stoletja politično in versko središče Tunizije.

Danes je mošeja v Kairouanu najbolj sveto mesto v Tuniziji. Značilnost tega mesta je delanje preprog. Že majhna dekleta se začno učiti te umetnosti in prvo narejeno preprogo vedno podarijo mošeji. V mošeji je zato ogromna zbirka ročno narejenih preprog.

Po ogledu delavnice in demonstraciji ročnega izdelovanja preprog, ki še vedno živi, ter po nakupu spominkov, smo se že precej utrujeni začeli vračati v smeri baznega tabora - hotel Abou Sofiane.

Utrujeni, a polni nepozabnih vtisov smo se po vrnitvi v bazni tabor, mali osvežitvi ter odhiteli na večerjo. Sprehod po večerji se je spremenil v prijetno vožnjo s kočijo do centra Port El Kantaoui, sodobnega turističnega mesta, ki je center za golf, saj je tukaj klima za ta šport zelo ugodna. V centru mesta je veliko trgovin. Ogromen vodomet sredi centra mesta v večernih urah ob spremljavi glasbe in ob prižiganju ter ugašanju, v skladu z glasbo, raznobarnih luči, zasluži posebno pozornost.

Zaživel je tudi zabavišni prostor, kjer najdeš vse vrste zabave.

Po ogledu nočnega centra mesta pa se prileže zopet povratek v par km oddaljeni hotel s

Okras stebra - arheološki park Kartagine

kočijo.

Počitek v baznem taboru – četrti dan potovanja (3. julij)

Poseben dan. Spimo do devetih, tako da skoraj zamudimo zajtrk. Plavanje po zajtrku se prav prikaže. Lenarjenje pod palmami je čudovito. Dan mine lahkotno in hitro. Po večerji gremo relativno hitro spat.

Obisk Kartagine – peti dan potovanja (4. julij)

Vstajanje je ob petih. Danes si gremo ogledati glavno mesto Republike Tunizije - Tunis. V 13. stoletju je postal Tunis prestolnica Tunizije.

Kartagina (- Kart Hadašt : Novo mesto), je okrog petdeset

pritegnila na svojo stran nekaj žlahtnih gospodov, o katerih je menila, da jih vnema isti srd proti kralju in da si prav tako žele pobegniti.

Skušala pa je brata prelisičiti. Hlinila je, kot da hoče prebivati z njim, da »bi si pregnala iz spomina mučno podobo žalosti, ki bi jo rada pozabila.«

Pigmalion je veselo sprejel sestrin predlog, zakaj menil je, da bo v svoje novo domovanje prinesla Aherbasovo zlato. Celo svoje posle ji je poslal, da bi ji pomagali pri selitvi. Elisa jih je uporabila za to, da so ji prenesli njene svežnje, a ne v kraljev двореc, temveč na morsko obrežje. In tam stopi Elisa na ladjo in prisili služabnike, da pomečejo v morje vreče peska, v katerih je bil - po njihovem zatrjevanju

klet. Krajevni običaj je terjal, da si pred mojitvijo same zasluži denar za doto, pa so se mudile naorskem bregu in popotnim moškim stregle s prvenci svojega devišstva. Kraljična jih je okoli osemdeset dala odpeljati in jih vkrcala na ladje, da bi priskrbela žene svojim mladim popotnim tovarišem in si tako zagotovila obljudenost prihodnjega mesta.

Ko pride v neki afriški zaliv, jo domačini veselo sprejmejo. V njenem prihodu so videli priložnost za trgovanje z bogatimi tujci. Elisa kupi od njih »toliko zemlje, kolikor je lahko pokrije volovska koža«, tako pravi, »da bi se njeni tovariši mogli odpohiti od naporov dolgega popotovanja, preden znova ne odrinejo dalje«. Potlej da kožo razrezati na zelo tanke jermene in zasede dokaj več prostora, kot je zanj prosila. Od tod temu kraju kasneje ime Birs : volovska koža. Rodila se je Kartagina.

Kartagina je bila mesto, ki je imela 500.000 (pol milijona) prebivalcev - Kartazanov. Kartagina je bila zaradi svoje ugodne geografske lege ena izmed najbolj pomembnih in znanih feničanskih kolonijami. Samo mesto je imelo dve pristanišči (za trgovske in vojaške ladje) - eno v obliki kroga in drugo v pravokotni obliki.

Spopadi z Rimom so v tako imenovanih punskih vojnah (l. 264 - 146 pred našim štetjem) pripeljali do zatona Kartagine. Kartagina je imela izvrstno vojsko predvsem v času med 5. stoletjem pred našim štetjem pa do leta 146

pred našim štetjem, ko so jo porazili Rimljani. Najslavnejši vojskovodje vojske, ki jo je imela Kartagina so bili: Hamilkar, Hasdrubal, predvsem pa Hanibal. Vojska je kot bojno sredstvo uporabljala tudi slone.

V Kartagini so bile stavbe tudi šestnadstropne (zapisal Apian).

Amfiteater v El Djem-u (f)

let starejše od Rima in se je rodila 814 pred našim štetjem, po legendi, ki jo je zapisal Gérard Walter v knjigi Kartagina, pa je nastala nekako takole: »Tedaj torej je Tirski kralj Muto umrl in zapustil kraljestvo sinu Pigmalionu in hčerki Elisi. Ljudstvo pa je izročilo vso oblast Pigmalionu, a Elisa si je našla moža, svojega strica in Heraklejevega svečenika Aherbasa. Bil je nezaslišano bogat, a zavoljo strahu pred roparji je imel svoje neizmerno bogastvo zakopano v zemlji. Pigmalion pa je Aherbasa, čigar nečak in svak hkrati je bil, dal ubiti. Upal je, da si bo lahko prisvojil njegovo zlato.

Elisa je bila dolgo polna groze pred hudodelcem, vendar je prikrivala sovraštvo in kazala mil obraz, naposled pa se je skrivoma pripravila na beg, še prej pa

- spravljen njen denar. Ko je to opravljeno, izjavi, da si zase že dokaj dolgo ne želi drugega kot smrti, da pa nje čakajo okrutna mučenja, ker so odtegnili kralju Aherbasovo bogastvo. Tako med služabniki zaseje grozo in jih prisili, da zbeže z njo. Žlahtniki se ji pridružijo. V Heraklejevem svetišču vzamejo temu bogu posvečene predmete, nato pa odplujejo, da si poiščejo zavetja.

Najprej so pristali na otoku Cipru. Tu je Herin svečenik z ženo in otroki ponudil Elisi, da jo pospremi in da z njo deli usodo s pogojem, da bo svečeništvo v novem mestu za vselej prihranjeno zanj in za njegove potomce. Ta ponudba je bila videti dobro znamenje in je bila pri priči sprejeta. Na svojem sprehodu po nabrežju je Elisa ugledala skupine mladih de-

Vrata v medino mesta Tunis

Kartazani so se prehranjevali tako kot ostali Feničani - kruh so delali iz žitne in ječmenove moke ter sladke in slane pogače. Uživali so stročnice - lečo in čičerka (vrsta graha) ter zelenjavo (artičoko, grah, ohrovt, zelje, česen, čebulo) ter sadje - fige, jabolka, breskve, orehe, datelje, granatna jabolka in olive. Ribe so predstavljale glavni vir beljakovin.

Napolnimo si steklenico s puščavskim peskom

Prve serije skovanega denarja v Kartagini segajo v 3. stoletje pred našim štetjem s portreti prej omenjenih slavnih vojskovodij. Omeniti moramo tudi tako imenovano »Tanitino obzidje« ali tofet v Kartagini – to je kraj kamor so zakopali na tisoče žar s posmrtnimi ostanki otrok in upeljenih živali. Obred žrtvovanja ljudi v kanaanski reli-

daritve.

Kartagina je bila ne samo vojaška sila v tem delu Sredozemskega morja, ampak tudi kulturno središče s knjižnicami.

Na mestu kjer je stala Kartagina so Rimljani po porušitvi Kartagine zgradili Antonijeve terme. Pri ogledu ostankov Kartagine je dejansko vse malo pomešano – arheološki ostanki kartažanske civilizacije in arheološki ostanki rimske civilizacije.

Po ogledu treh postaj spomina na Kartagino – kraj kjer se je žrtvovalo – grobišče (tofeta), arheološki park Kartagine in arheološki muzej Kartagini na griču Birsu, smo se povzpeli na vzpetino – poseben del glavnega mesta Tunisa, od koder se vidi mestna plaža in velik del mesta – to je Sidi bousaid. Po kratkem počitku smo se vrnili do avtobusa in se vrnili po dvo urni vožnji v hotel Abou Sofiane, kjer nas je že čakala večerja.

Krajši sprehod okrog hotela in ogled predstave Levji kralj, ki so jo odigrali animatorji v hotelu smo se odpravili na večerno pijačo ter spat.

Počitek v baznem taboru in slovo od Port El Kantaoui – šesti dan potovanja (5. julij)

Po obilnem in dobrem zajtrku smo se zadovoljni in spočiti odpravili v središče mesta Port El Kantaoui. Odpeljali smo se kar s taxi-jem. Pogledali smo si ogromno število majhnih, a prijetnih trgovinic. Turistično пристanišče, z obilico jadrnic in jaht je bilo čudovito. Obiskali smo živali vrt. V glavnem smo videli ptice – nekaj vrst papig, nekaj vrst fazanov, noje, kokoši, posebno mesto so imeli kunce (podobni so zajcem), ki so imeli celo svoj hotel. V ZOO ni manjkala niti kamela, ovce in koze. Nazaj v hotel smo se peljali s posebnim prevoznim sredstvom – TUC TUC-om. To je moped spremenjen v mini avtobus, ki prevaža potnike po mestu in razvije hitrost 60 km/h. Po kosilu smo si privoščili malo poležavanja in namakanja v vodi. Čas teče zelo hitro. Povečujemo kar se

da hitro in odidemo iz hotela, da se dostojno poslovimo od kraja kjer smo bivali – Port El Kantaoui. Čaka nas kočija. Kočijaž nas zapelje v stari del mesta Port Sousse preko elitnega dela Port El Kantauioa, kjer so same vile bogatih ljudi – ljudi ki živijo celo življenje pravljice 1000 in 1 noč. Niti dve vili nista enaki, a vendar ena lepša od druge. Počasi zapustimo elitni del mesta in se odpravimo v Port Sousse. Občutki so mešani. Ulice ozke. Trgovine majhne, a bogato založene. Kočijaž nam razkaže mesto – tudi osnovno šolo, pa tržnico, peljemo se mimo džamije, Po trourni vožnji s kočijo se počasi le poslovimo in se zavemo, da se je naša pravljica končala, da se moramo vrniti nazaj domov. Odpravimo se v hotel, kjer pred spanjem popijemo še pijačo ali dve in gremo spat.

Pakiranje in vrnitev domov – sedmi dan potovanja (6. julij)

Vstanemo ob 7. Po zajtrku začnemo pakirati. Počasi in premišljeno zlagamo stvari, ki smo jih vzeli s seboj (kot vedno ugotovimo, da smo imeli s seboj stvari, ki jih nismo rabili) in med nje zlagamo kupljene spominke, da se na letalu ne bodo strli. V dobrih dveh urah je vse pripravljeno v kovčkih in lahko odidemo domov. Še zadnje plavanje v bazenu – kosilo in ura je tri popoldan, ko se odpeljemo z avtobusom na letališče. Na letališču me kontrola – zaradi piskanja pozabljenih kovancev vrne dvakrat skozi alarmni sistem, ki zaznava kovino. Mislimo, da

Vejica alokarije

imamo dovolj časa, a letalo je že pripravljeno in mi se v roku pol ure vkrcamo in poletimo preko Sredozemskega morja proti Sloveniji.

Po dveh urah letenja pristaneimo na Brniškem letališču, kjer brez vsakih zapletov opravimo carinske obveznosti, in se odpravimo na avtobuse, ki nas odpeljejo v domači kraj. Domov prispemo ob 22 uri.

Tako se je končal dopust v deželi 1000 in 1 noči.

Literatura:

1. Gérard, W., Kartagina in njen konec, Cankarjeva založba, Ljubljana 1964, 404 s.
2. Dežele in ljudje – Severna Afrika in Arabski polotok, Mladinska knjiga, Ljubljana 1992, 171 s.
3. Enciklopedija o živalih (na kartonih), Skupina 1 – sesalci, IMP, podružnica Maribor, 250 s.
4. Enciklopedija za vedoželjne – svetovna geografija, Prešernova družba, d. d., Ljubljana 2005, 488 s.
5. Lisa, 16.6.2005, Ljubljana, 60 s.
6. Peinado, F., L., Kako so živeli Feničani, Zbirka Znanje za vsakogar, Vsakdanje življenje, EWO, 1994, 95 s.
7. Slikovni vseved, Prešernova družba

Ostane okrasa stavbe - arheološki park Kartagine

giji, ki so ga Feničani opravljali redno – od njih so ga prevzeli predvsem Kartažani. Najbolj znano ograjeno obzidje je ravno v Kartagini – imenovano Salambò, kjer so ob izkopavanju našli 20.000 (dvajset tisoč) žar, v katerih so bili posmrtni ostanki novorojenčkov ali otrok, ki največkrat niso bili stari več kot pol leta ter ostanki živali (predvsem ptic), ki so jih uporabljali kot nadomestne

Peč na trdo gorivo za hladne dni (pozimi je povprečna temperatura 15 sopinj Celzija)

Namakalni sistem v puščavski oazi

Martina Cigler

O Benjaminu Kumpreju sem pisala že v prejšnji številki, in sicer sta bili v njej predstavljeni njegovi razstavi z naslovom Kristusov pasijon, ki je bila na ogled v Domu starostnikov v Črnečah decembra lani, in cikel sv. Ane, ki je bil na ogled v prostorih občine Prevalje v Avgustu.

Prve dni septembra pa je aktiven umetnik »spet udaril«, in sicer na področju kiparstva. Na Poljani pri Prevljah je v soboto, 3. septembra, potekala kulturna prireditev, kjer so odkrili in predstavili Benjaminovo skulpturo z zanimivim naslovom – ECCE-HOMMO 70-60-15. Števila imajo simbolični pomen, in sicer 70 pomeni narod, 60 bolečino, 15 pa domovino.

Vse je nastalo kot plod neustavljive Kumprejeve ustvarjalne energije in misli, v kateri se je Benjamin odpravil (kot vse skupaj komentira Ana Marija Štiblj Šajn, univ. dipl. ing. umetnostne zgodovine) na historično potovanje, v katerem se prepletala intuicija in spoznanje, ki sta se kasneje vizualizirala v spominski skulpturi, imenovani ECCE HOMMO 70-60-15. Seveda sta se intuicija in refleksija uveljavili v vsej potencialni moči, simbolika pa se je razprla v svojem dolgem širokem in tako pomenljivem loku.

Kot material je uporabil tonalit (josipdolski) ter seveda les – priključitev kamna z lesom pa je g. Ana Marija Štiblj Šajn kome-

tirala takole: »Avtor je pri tem naredil korak za sedemdeset let nazaj, in sicer v čas, ko so se z ljudsko igro spomnili petnajstletnice plebiscita; kamen je priključen lesu, kot je Slovenija k Avstriji. V sami likovni zgodbi pa je to že novo dejanje simboli-

ECCE HOMO 70-60-15

ke, avtor je pri tem imel v mislih knežji kamen.

Zopet se Benjamin v nadaljevanju ustavi pred šestdesetimi, kjer ekspresivne zareze v trdoto lesa kot zgovorne sledi oblikujejo podobo dveh mrtvih obrazov – poudarek na tragiko druge svetovne vojne. V tem delu so

ujeti dogodki ene same velike bolečine, kot avtor tudi sam poimenuje ta drugi del skulpture. V tretjem segmentu z naslovom Domovina se vizualizira letnica 1990 ter numerološko znamenje za številko 15. To je leto referenduma in nato petnajstletno obdobje, ki mu sledi. Takrat se je začela tlakovati pot

pa tudi odgovornosti.

In tako lahko rečemo, da je spominska skulptura stvaritev, ki je plod slikarjeve ustvarjalne evolucije in evolucije časa, ki je prinašal in odnašal, razkrajal in spajal, dajal, jemal in preoblikoval. Benjamin Kumprej, avtor, ki premore toliko ustvarjalne energije in moči, je tudi nekak-

Benjamin Kumprej, tretji z leve, med svojimi kolegi pred skulpturo

v samostojnost. Avtorjeva simbolna pot pa se je s tem sklenila v krog, na njegovem obodu se v stični točki 15 povežeta preteklo in polpreteklo obdobje, spomin na trganje iz domovinskega nedrja in razkroj nečesa, kar je pomenilo vstopanje v avtonomijo, svobodo, med nove izzive,

šen preoblikovalec, in sicer mrtve snovnosti v živo, enovito, likovno dovršeno in izpovedno bogato skulpturalno formo, ki govori, opozarja, roti ali pa nam daje možnost tihega sprejemanja vsebine in kontemplativnega dožemanja.

Vsekakor ogleda vredna stvaritev.

Jezikovne drobtinice

Marta Krejan, prof.

»Ti veš, kako se sklanja babica?« včasih kdo zvito vpraša. »Ja,

mislim, da še znam. Sklanjatve so bile v šoli precej pomembne

... Hm, babica je, babice ni ...« navadno brez težav odgovori

vprašani. Vendar pa kaj hitro izve, da je pravilni odgovor popolnoma drugačen: »Brez "kozmodiska" težko!«

Samostalnika babica res ni težko sklanjati, marsikomu pa ni najbolj jasno, kako je s samostalnikom otrok; predvsem kadar je uporabljen v orodniku množine (Vedno sem se dobro razumel z otroci – napačno, pravilno je z otroki).

	Ednina	Dvojina	Množina
Imenovalnik (<i>kdo</i> ali <i>kaj</i> je)	otrok	otroka	otroci
Rodilnik (<i>koga</i> ali <i>česa</i> ni)	otroka	otrok	otrok
Dajalnik (<i>komu</i> ali <i>čemu</i> dam)	otroku	otrokoma	otrokom
Tožilnik (<i>koga</i> ali <i>kaj</i> vidim)	otroka	otroka	otroke
Mestnik (<i>pri/o kom</i> ali <i>pri/o čem</i> sem/govorim)	(pri/o) otroku	(pri/o) otrocih	(pri/o) otrocih
Orodnik (<i>s kom</i> ali <i>s čim</i> se igram/grem)	(z) otrokom	(z) otrokoma	(z) otroki

Peter Petrovič predstavil svoj novi roman

Stanko Hovnik

V Knjižnici Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu je bila 29. septembra 2005 ob 19.00 uri predstavitev romana Petra Petroviča *Lisičina*.

Pozdravil nas je mag. Andrej Golob, direktor Založbe Cerdonis in urednik Blaž Prapotnik pa je predstavil knjigo in avtorja. V pogovoru je tvorno sodeloval tudi profesor in pisatelj Andrej Makuc, član Cerdoniso-vega uredniškega odbora, ki je poudaril jezikovne posebnosti romana, avtorjevo izvirnost

pri izboru socialnega statusa literarnih oseb in umestitve zgodbe v zgodovinski okvir političnega sistema socialistične družbe ter njeno spretnost, da to intimni plati pripovedi ni škodovalo. Tone Partljič, pisec spremne besede z naslovom *Življenje ima sicer več različnih izhodov, a vsi vodijo v smrt*, je med drugimi zapisal: »[...] Tako to tudi ni več roman enega junaka, uspešnega komercialista, ampak roman generacijske dobe. Po tem romanu ni

mogoče več govoriti o Petroviču samouku, neke vrste začetniku ali kaj podobnega. Pred nami je preprosto zrelo prozno delo z nekaterimi presunljivimi spoznanji o človekovem bivanju in iskanju smisla. [...]» Peter Petrovič se je rodil spomladi 1944 v Blaubeurnu v Nemčiji. Po koncu druge svetovne vojne se je družina vrnila na Ptuj. Srednjo šolo je končal v Mariboru in doštudiral strojništvo v Ljubljani. Od leta 1968 živi v Slovenj Gradcu.

Piše pesmi in prozo. Leta 1981 je v samozaložbi izdal zbirko pesmi *Žarki včerajšnjega sonca*, leta 1987 pa je objavil ciklus pesmi v literarni reviji *Iskanja*. Objavlja tudi v velenjski reviji *Hotenja* in v podobni reviji v Šentjurju, pa tudi v *Odsevanjih*, koroški reviji za leposlovje in kulturo. Leta 2000 je pri založbi Voranc izšel Petrovičev prozni prvenec – zbirka zgodb z naslovom *Potovanje senc*.

Predstavitve romana Petra Petroviča se je udeležilo lepo število ljubiteljev literature.

Z leve: mag. Andrej Golob, Peter Petrovič in Andrej Makuc

Nikoli ne vprašaj, zakaj

Stanko Hovnik

Duška Meh prejema čestitke

Knjižnica Ksaver Meško v Slovenj Gradcu je 23. septembra 2005 gostila ljubitelje poezije. Predstavitve pesniške zbirke *Nikoli ne vprašaj, zakaj* dr. Duške Meh, znanstvene svetnice za področje nevrologije, je vodil Aleksander Čolnik, pesmi pa je predstavila dramska igralka Olga Kacjan. Zbirka je v začetku leta 2005 izšla pri Mohorjevi družbi v Celju. Duška Meh se je rodila 18. marca 1964 v Slovenj Gradcu. Gimnazijo je obiskovala na Ravnah na Koroškem, nato nadaljevala študij na Medicinski fakulteti v Ljubljani, kjer

je diplomirala, opravila magistririj in leta 1995 doktorirala. Do leta 2000 je bila zaposlena na Inštitutu za anatomijo, od takrat na Katedri za fizikalno medicino in rehabilitacijo Medicinske fakultete ter na Inštitutu RS za rehabilitacijo. Z raziskovalnim delom se je ukvarjala že kot študentka (Prešernova nagrada 1986). Kot urednica je sodelovala pri *Medicinskih razgledih*. Leta 1997 je dobila naziv znanstvena sodelavka za področje nevroanatomije, leta 2002 pa naziv znanstvena svetnica za področje nevrologije.

Z literaturo se je ukvarjala že v osnovni in srednji šoli, med fakultetnim študijem je objavljala v literarni reviji medicincev *Appendix* in sodelovala v delu *ARS MEDICI* (1991). Pesniški zbirki *Jočeš, moj mali pajac?* (2001) sledi pričujoča, v kateri nam znanstvenica in zdravničica spregovori v lirskega jeziku.

*Pustil si me samo
z rdečim cvetom.
Brez pozdrava
so se razšle
najine poti.
Rdeči nagelj
v moji roki
tako peče ...*

Peter Svetina je zapisal: »Brlec le obmolknem, odložim na dušek prebrano knjigo in se pretresen spoštljivo priklo-nim veličini izpovedovalkine vere.«

Predstavitve je popestril trio Suha južina.

Olga Kacjan in Sandi Čolnik

V galeriji prof. Karla Pečka

Stanko Hovnik

V Slovenj Gradcu je bila od 1. do 4. septembra letna konferenca mednarodnega združenja mest glasnikov miru. Udeležili so se je delegati iz držav teh mest. Ob tej priliki jih je prof. Karel Pečko povabil v svoje prostore, katere ima na podstrešju Koroške galerije likovnih umetnosti. Delegati so z zanimanjem poslušali Janeza Komljanca, ki je predstavil umetnika, in si ogledali razstavljene slike. O svojem najpogostejšem slikarskem motivu, Uršlji gori, je del: »Če ne bi bilo gore, ne bi bilo doline, če ne bi bilo doline ne bilo gore.« Ob slovesu jim je podaril svoje slike, večinoma z motivom Uršlje gore.

Delegati mednarodnega združenja mest glasnikov miru na obisku pri prof. Karlu Pečku

Delegati so si pozorno ogledovali lepo, v starem stilu obnovljeno podstrešno galerijo in delavnico, ki je večinoma zgrajena iz stare lesene konstrukcije; to pomeni tudi iz 15-metrskega tramovja.

Galerija prof. Karla Pečka

Njivski kvintet ...

... se predstavi

Zlatka Kompan Lampret

Prihajamo iz Podkrajja pri Velenju. Delujemo že peto leto. Smo ansambel, ki ljubi našo domačo ljudsko glasbo, zato s svojim petjem in igranjem ohranjamo slovensko ljudsko izročilo, ki je že skoraj utočilo v pozabo. Ob različnih priložnostih igramo različno glasbo, največ pa slovensko ljudsko,

Z namenom, ljudsko glasbo menda moraš poslušati v živo, nismo posneli nobene zgoščenke. Ko si nas kdo zaželi, mu pridemo v živo zaigrati in zapeti. Smo mnenja, da bo, kot je ostala živa ljudska glasba, ostala živa tudi naša!

Vsem oboževalcem hvala za podporo!

narodno in narodnozabavno. Ime Njivski smo si nadeli zaradi tega, ker so instrumenti narejeni iz buč, katere rastejo na njivah, kvintet pa zaradi tega, ker je večina ansamblov v takšni sestavi, za nas pa tako kot za Štiri kovače in še nekatere druge, število članov ne velja. V sestavi nas je ponavadi sedem, ob pomoči harmonikarja pa še eden več, če ne štejemo še našega managerja, ki skrbi za tehnično izvedbo.

Kot je bilo že omenjeno, imamo doma narejene instrumente iz buč, poleg njih so pa še grablje s tamburinom, boben, kontrabas in vodilni ljudski instrument, diatonična harmonika. Instrumenti iz buč ponazarjajo glasove klarineta, trobente, saksofona in baritona. Poleg instrumentov pa je zelo pomemben vokal, lepi, ubrani glasovi. Pojemo večglasno, kar je značilno za ljudsko petje. Naši nastopi so priložnostni.

Člani ansambla

Začetni sestav (prvič sestavljen 24. junija leta 2000, prvi nastop pri sv. Jakobu na predvečer praznika naše domovine):

Ivo Borovnik (klarinet, harmonika, vokal)
Milan Miklav – Mavsi (trobenta, boben, vokal)
Marjan Jus (bariton, harmonika, vokal)
Jože Meža (saksofon, vokal)
Franc Lemež (grablje s tamburinom, vokal)
Vinko Juvan (harmonika, kitara, bariton, vokal)
Zlatka Lampret Kompan (lončeni bas, harmonika, kitara, vokal)

Rojstvo ansambla leta 2000

Idejni vodja, Ivo Borovnik, si je že nekaj časa pripravljaval posebne vrste instrumentov. Zbral je buče, jih lepo oblikoval, jim dodal kazuje in iz njih

naredil uporabne instrumente. Neko popoldne jih je prinesel do Lemeža, kjer so bili nad njimi vsi navdušeni, zato je na hitro izdelal še en instrument za Franca. Justika je iz omare potegnila zanimive klobuke, jih podarila ansamblu in veselje se je začelo. Igralo se je pozno v noč. Hodila sem sem in tja po balkonu ter poslušala in uživala v veselem razpoloženju. Vleklo me je k njim kot magnet, pa se jim nisem upala pridružiti. Naslednji dan so vsi govorili o tem, na kakšne instrumente se je pri Lemežu igralo.

Glede na to, da so že tudi meni na vrtu pridno rasle buče, iz katerih sem nameravala izdelati nekaj podobnega, sem zagrabila priliko, dodala še lončeni bas, ki sem ga vstavila v bučo, sestavila ansambel pred praznikom naše domovine in tako smo 24. junija leta 2000 prvič zaigrali pri sv. Jakobu. Odziv je bil zelo buren. Ljudje so ostrmeli in bili zelo navdušeni.

Na predvečer kresne noči se je pri Lemežu kuril kres in zopet smo zaigrali in spet je bilo veliko navdušenje.

Ansambel je bil sprejet!

Vsi člani ansambla z izkušnjami

Marsikoga zanima, kako smo se našli. Vsi smo veliki ljubitelji domače glasbe in vsak izmed nas je v svoji karieri sodeloval bodisi v kakšnem ansamblu ali je pel v zboru ali pa izhaja iz družine, kjer se je veliko pelo. Tukaj pa nas je veselje do glasbe potegnilo skupaj kot nekakšen magnet. Skupaj smo zato, ker imamo vsi isti interes: izvajati lepo, pristno domačo glasbo in v tem uživati.

Nikoli nam cena ni merilo nastopa, čeprav nam pridejo denarna sredstva za izvajanje programa zelo prav. Tudi pri nastopih uživamo, ker vidimo, da z nami uživajo tudi poslušalci. Smo naravni, se ne pretvarjamo in prav take nas imajo ljudje radi in nas hočejo

imeti.

Njivski kvintet novi preobleki od leta 2003

Ivo Borovnik klarinet, harmonika, vokal
Milan Miklav – Mavsi trobenta, boben, vokal
Jože Meža saksofon, vokal
Milan Meža bariton, vokal
Franc Lemež rablje in tamburin, vokal
Duško Hladin – Duli kontrabas in bugarija, vokal
Zlatka Lampret Kompan harmonika, vokal
Vinko Juvan občasno harmonika
Milan Lampret manager

V tem času smo spremenili tudi zunanji videz. Poleg klobukov, ki nas okarakterizirajo, imajo fantje še srajce iz flanel, zdaj smo pa na tej opravi dodali še delovne predpasnike, ki simbolizirajo delo in preprostega kmečkega človeka. Ženska naj bi bila v ljudskem pogledu okras moškega, zato mora biti temu primerno tudi oblečena.

Osebnostne karakteristike posameznikov

Ivo Borovnik, idejni vodja ansambla, rojen leta 1955 v Podkrajju, je z vsem srcem predan glasbi in zelo dober vokalist. Pri ansamblu Podkrajski fantje poje že od vsega začetka ter obvlada vse zvrsti glasbe. Tudi sicer veliko prepeva ob raznih priložnostih. To je oseba, ki gleda življenje skozi ljubezen, zabavo, skromnost. Zna izkoristiti, kar mu življenje ponuja. Uživa v lepotah planin, v glasbi in v lepimi dekletih.

Imel je skrito željo, da bi igral tudi kakšen instrument, zato se je naučil igrati harmoniko, dobro obvlada ritmična glasbila, seveda pa obvlada igranje na buče ter imitira katerikoli instrument, zato ima v ansamblu nosilno vlogo.

Milanu Miklavu – Mavsiju, predsedniku ansambla, rojenemu leta 1953, iz Podkrajja je

mati narava položila v zibelko poleg veselja do glasbe tudi lepo barvo glasu. Je zelo ambiciozen, zato je naša gonilna sila, kar v našem ansamblu prav pride. Poleg dobrega vokala zelo dobro igra na bučo trobento, zraven pa še ritmizira z bobnom.

Je velik veseljak, ki živi za plnine, pesem in družino.

Jože Meža, kmečki sin, rojen leta 1944, stanujoč v Podkrajju, je član ansambla že od vsega začetka. Njegova družina je bila vzgojena v pevskem duhu, zato je poleg svojih bratov in sestra odličen pevec ter saksofonist. Tudi sicer veliko prepeva na raznih zabavah in sodeluje pri dveh pevskih zborih.

Milan Meža, rojen leta 1942, stanujoč v Podkrajju, je naš baritonist, včasih solist in velik ljubitelj glasbe. Ob petju začutiš, kako mu pesem prihaja prav iz srca, zato s svojo mimiko in glasom osvoji poslušalce. Ansamblu daje veliko pozitivne energije.

Franc Lemež, rojen leta 1948, stanujoč v Podkrajju, ima že od rane mladosti veliko zanimanje za glasbo. V mladosti si je kupil dve harmoniki in se poskušal naučiti igrati, toda nekako ni šlo. Ko pa je postal član Njivskega kvinteta in dobil v roke ritmični instrument, se je v to vlogo tako vživel, da je na njem pravi mojster in zato tudi naša maskota. Ljudje ga obožujejo, saj jih očara z vsako svojo kretnjo.

Duško Hladin –Duli, rojen leta 1954, iz Podkrajja je vse svoje življenje predan glasbi, saj izhaja iz glasbene družine. Že od rane mladosti igra na kontrabas, zelo dolgo pa je igral na bogarijo pri tamburaškem orkestru. Igral je pri več ansamblih, toda zdaj se je odločil za Njivski kvintet. Je velik mojster na svojem instrumentu, zato dviguje kvaliteto ansambla.

Zlatka Lampret Kompan, rojena leta 1953, stanujoča v Podkrajju, sem velika ljubiteljica ljudske glasbe. Že v rani mladosti sem se naučila igrati

na kitaro, nato še na »frajtonarico«. V tistem času je bilo skoraj sramotno, če je ženska igrala, še bolj pa, če je igrala frajtonarico, ker je bila v modi

le klavirska harmonika. Študij mi je kasneje narekoval, da sem se morala naučiti igranja tudi na klavirsko harmoniko, katero le redko vzamem v roke. Za ljudsko glasbo se mi je vedno zdela bolj primerna diatonična harmonika, zato sem ji še danes zvesta. Že kot mlado dekle sem s harmoniko tekmovala na Pokljuki, kjer sem osvojila prvo mesto za mladinsko partizansko pesem. Tekmovala nisem nikoli več, nekako pa se mi zdi, da sem od Boga poslana zato, da razveseljujem ljudi in to bom počela, dokler mi bo zdravje dopuščalo.

Vinko Juvan, rojen leta 1962, živi v Podkrajju in je občasni član ansambla, sicer pa je velik ljubitelj narodnozabavne glasbe. Najraje bi sam igral na vse instrumente naenkrat, saj zna igrati vse, kar prime v roke. Nima akademske izobrazbe, ima pa veliko ljubezen do glasbe, kar je včasih dovolj, da nahrani marsikatero prazno dušo. Ker ima tudi svoj ansambel, kateri je precej zaseden, smo le občasno deležni njegove pomoči.

Milan Lampret, rojen leta 1956, stanujoč v Podkrajju, je naš pomočnik, sicer pa velik ljubitelj glasbe. Dal bi vse imetje, če bi mu bila mati narava dala poleg glasu še boljši posluh, da bi lahko pel tudi med nastopom (ne samo v ozadju) ali igral kakšen instrument.

Ker pa v ansamblu rabimo tudi tehnično pomoč, smo ga sprejeli medse, da nam pomaga in se počuti kot član ansambla.

»Kdor poje, slabo ne misli ...«

Cilji ljudskih godcev in pevcev

1. Ohranjanje ljudskega izročila

Glede na to, da imamo domače ljudske instrumente, smo se odločili, da bomo ohranjali staro ljudsko izročilo – peli in igrali bomo torej ljudske, narodne pesmi, ki jih ljudje radi poslušajo. Bojimo se, da bi šla v pozabo ta naša slovenska stara ljudska glasba, zato smo se odločili ohranjati jo in prenašati na naše naslednje rodove. To so pesmi, ki so nastajale ob raznih priložnostih: ob delu, žalosti, ljubezni in hrepenenju, stiskah, zasmehovanju ipd. Ljudje so sicer skri-

vali svoja čustva, vendar so jih izražali v preneseni obliki, v pesmi.

2. Večglasno petje

V ljudskem izročilu je največkrat večglasje in tudi mi poje-
mo tako.

3. Igranje na ljudske instrumente

V svoji sestavi imamo harmoniko, ki je vodilni instrument, kontrabas, ki igra samo spremljavo z nizkimi toni, grablje s tamburinom, ki služijo predvsem za ritem, potem pa še štiri instrumente iz buč, katere imajo dodan kazu in lahko igrajo ali osnovno melodijo ali spremljevalno. Odločili smo se, da bomo poleg ljudske glasbe igrali melodije domačih znanih ansamblov, katerih glasba je že skoraj ponarodela in so postale njihove skladbe že pravi »evergrini«.

4. Koledovanje

V svoj program bomo vključili tudi stare šege in navade ter ohranjali njihovo tradicijo. Tu pridejo v poštev koledovanje okrog novega leta, pustovanje, kresovanje, razna stara kmečka opravila ...

5. Izvajanje šaljivk in raznih skečev

6. Z zapisanimi spomini prehojenih petih let bomo z izdajo knjižice obeležili našo jubilejno obletnico. V njej bodo zapisani vsi spomini ter najljubše pesmi, ki jih poje.

Emil Gros

★1934

†2005

Po nesreči, ki se je pripetila Emilu Grosu po gobarjenju 19. avgusta v mislinjskih gozdovih, smo upali, da si bo v bolnišnici opomogel.

Pa je bila poškodba usodna in prepričljivo upanje njegovih najdražjih, pa tudi zdravnikov, je hitro utonilo v nenadnem poslabšanju, ko je padel v komo in se ni več prebudil.

Emil Gros, Milek smo ga klicali, se je rodil 15. maja leta 1934 v Mislinji. Skupaj z bratci je užival skromna leta otroštva, a vedrine mu nikdar ni zmanjkalo. Po osnovni šoli je le za hip pokukal v Prevolnikovo mesarijo, pa brž z vso resnostjo prijel za delo v takratni sodarni. Po nekaj letih je poiskal novo sredino na mislinjski žagi. Po končanem delu se je rad zadrževal med mladimi vrstniki, saj je bil zelo družaben. Ob pogledih po dekletih mu je srce vse močnejše razbijalo, ljubezen do mlade Tončke pa ga je februarja leta 1959 pripeljala v zakonski stan. Prvi leti sta mladoporočenca preživljala na Colnarici, potem pa sta se preselila v blok. Njuno srečo sta obogatila hčerka in sinček, ob skrbih in pridnem delu pa je rasla želja po gradnji hiše. Milek je bil vesel slehernega zidu, ki je zrasel in ko je leta 1969 prestopil prag svoje hiše, je sijal od ponosa. Takrat je že delal na žagi v Otiškem Vrh. Njegovo čelo ni bilo nikoli mračno, optimizem je bil gonilo njegovih besed in dejanj. Mladostno vnemo je sejal tudi med gasilci, posebej rad je sedel za volan. V prostem času je prehodil povprek in počez te naše gozdove in stikal za gobami. Kdaj je postal vnet preučevalec kač, še sam ni vedel. Tem plazečim živalcam, ki so znale ostalim pognati strah v kosti, je namenil stotine ur. Leta 1983 se je invalidsko upokojil. Po tem je veliko svojega časa namenil prijateljem in znancem, če so potrebovali njegovo pomoč, srčno rad pa je pomagal svojemu sinu Živku pri gradnji hiše. Z vedrino in dobrosrčnostjo je nase navezal svojih pet vnukov, ki so ga klicali kar Milek; tako pač, kot mi vsi. V zadnjih mesecih njegovega življenja ga je razveseljevala pravnukinja, na katero je bil zelo ponosen.

Zdravje mu je bilo kar naklonjeno, razen težav, ki jih je imel s kilo in sapnikom, za kar pa nikoli ni potarnal. Vse je kazalo, da je pred njim še lepa jesen življenja, čeprav svojim sedemdesetim letom ni hotel nazdraviti s kozarčkom.

Letošnji 19. avgust pa je vse postavil na glavo. Ko se je vneti gobar peljal po znanem terenu, so mu oči begale po robovih gozda. Avtomobil je potegnilo s ceste, Milek je padel iz vozila in se prevračal med kamenjem. Hudim poškodbam je podlegel.

Marjan Križaj

Tone Turičnik**Zahvala**

Cvetje, sveče in tiha žalost,
tolažba v bolečini
in izraženo spoštovanje
do njegove ustvarjalne življenjske poti,
so lajšale bolečino,
ko se je veliko prezgodaj
za vedno poslovil
naš ljubi in dobri mož, oče in dedi

Tone Turičnik.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste počastili njegovo slovo: sorodnikom, prijateljem, sosedom, šolskim in kulturnim sodelavcem, številnim generacijam dijakov in dolgoletni družinski zdravnici Mileni Lasbajer. Prisrčna zahvala prof. Jožetu Potočniku za blage misli in zboru Carinthia Cantat za občuteno petje.

Žalujoči: žena Herta, sinova Vlado in Mladen z družinama

Štefka Čas**V spomin**

Bolečina v srcu skeli,
odkar te med nami več ni.
V tišini dom naš sameva,
človeški glas v njem ne odmeva.

Boleč je spomin na 16. oktober 2004, ko nas je nenadoma zapustila naša draga mama, babica in sestra

ŠTEFKA ČAS, p. d. Kotalova bica z Vrh.

Iskrena hvala vsem, ki se je spominjate, postojite ob njenem grobu, ji prižigate sveče ali podarite cvet.

Vsi njeni

Rudi Ranc

☆1943

†2005

Presunljivo je odjeknila v nas žalostna vest, da je v triinšestdesetem letu starosti, 12. septembra 2005, nepričakovano za vedno zapustil vrste zelene bratovščine, katere zvest in spoštovan član je bil več kot 40 polnih let, član LD Strojna Ravne na Koroškem Rudi Ranc.

Rodil se je materi Zofiji in očetu Antonu 24. februarja 1943. leta na majhni kmetiji na Zelenbregu pri Tončiju. S svojimi tremi brati, Jožetom, Tončijem in Ivanom, ter dvema sestrama, Poldko in Majdo, je preživel otroštvo.

Prva štiri leta je obiskoval osnovno šolo na Zelenbregu pri Račelu. Po uspešno končani osemletki na Ravnah na Koroškem se je vpisal na srednjo veterinarsko-sadlarsko šolo v Šentjurju pri Celju. Srednjo šolo je 1963. uspešno končal v Ljubljani. Želja po znanju ga je vodila na Pedagoško akademijo v Maribor, kjer je študiral biologijo in kemijo. Študij je s strokovnim izpitom uspešno končal leta 1966. Kot predmetni učitelj se je 1. februarja istega leta zaposlil na Osnovni šoli Prežihov Voranc na Ravnah na Koroškem, kjer je poučeval sedem let. Tu je bil v letih 1974–76 pedagoški vodja in pomočnik ravnatelja. Bil je tudi korecenzent za učbenik biologije za 6. razred OŠ.

Njegova družina je bila vsa prežeta z ljubeznijo do lepote narave, do lovstva – oče Anton je bil lovec 24 let, brat Jože 38 let in brat Ivan 40 let – in tako je tudi Rudi, ki ga je Občni zbor lovcev LD Strojna Ravne na Koroškem 25. aprila 1965 soglasno sprejel v svoje vrste, postal lovec. Lovski izpit je opravil v 1969. letu. Istega leta je postal član Nadzornega odbora Lovske družine Strojna Ravne na Koroškem, čez tri leta pa je za dve leti prevzel predsedovanje Nadzornega odbora. V letih od 1973 do 1977 je bil izredno aktiven pri gradnji Doma lovcev Lovske družine Strojna, tajniške posle pa je v tej družini opravljal v letih 1974 in 1975.

Vojaški rok je odslužil v Bileči.

Svojo življenjsko sopotnico Vero Valc je spoznal na Ravnah in se z njo poročil leta 1968. Živela sta v najemniških stanovanjih na Ravnah na Koroškem. Sredi sedemdesetih let sta se z Vero, ki je bila članica Lovske družine Strojna od leta 1974 do 2004, odločila, da si na Tolstem Vrhu zgradita svoj topel dom, v katerega sta se vselila leta 1981. Njun sin Bojan je v tem domu užival družinsko srečo in gradil svojo osebnost.

Rudi je bil marca 1976 imenovan za tajnika Občinske izobraževalne skupnosti in skupnosti otroškega varstva Ravne na Koroškem. Kot tajnik je delal vse do 21. februarja 1982, ko je bil imenovan za ravnatelja Vzgojno varstvenega zavoda. S svojo zavzetostjo in strokovnim delom je na tem delovnem mestu ostal celih dvajset let - vse do upokojitve 6. marca 2002.

Rudi je za svoje požrtvovalno in nesebično delo v lovstvu prejel kar nekaj priznanj:

- Lovska zveza Slovenije mu je leta 1977 podelila znak za lovske zasluge;
- priznanje za delo v lovski družini in plaketo lovske družine je prejel leta 1984,
- srebrni znak za zasluge na področju kinologije je prejel leta 1994,
- Lovska zveza Slovenije mu je leta 1997 podelila znak za lovske zasluge III. stopnje.

Štiri leta (1978–1981) je bil starešina Lovske družine Strojna Ravne na Koroškem. Šest let (1988–2001) je vodil lovski revir. Član disciplinske komisije Lovske družine Strojna je bil v letih 1984 in 1985 ter 1990 in 1991, predsednik pa je bil v letih 1986 in 1987.

Za Lovsko družino Strojna Ravne na Koroškem je opravljal dela prevzemnika divjačine v letih 1988 in 1989. V istem času je bil tudi statističar. Cela štiri leta (1998–2001) je bil gospodar Doma lovcev.

Aktivnost na družbeno-političnem področju – predsednik in član raznih komisij in odborov v občini, kot tudi v krajevni in medkrajevni skupnosti – je bila odlika Rudi Ranca.

Rudi, hvala za vse! Lahka naj ti bo slovenska zemlja. Pok lovske puške, lajež psov in lovski rog naj te spremljata v večnih loviščih. Za vedno ostal boš v naših srcih.

LD Strojna Ravne na Koroškem/V. P.

Franci Klavž

Spomin

V senci hladni sem si zbral
grob za mirno spanje.
List in cvet mi bo šumljal

vedno lepe sanje.

V mesecu oktobru se z žalostjo spominjamo bolečega dogodka, ko nas je v svojih najlepših letih življenja za vedno zapustil naš predragi sin in brat

Franci Klavž.

Pred tvojim preranim grobom točimo solze.
Velike načrte si še imel v življenju, na naši kmetiji, na svojem poklicnem področju veterinarstva.
Veliko dobrega si nam storil; neskončno te pogrešamo.

Predragi sin Franci! Med nami vedno boš živel, nikdar pozabljen ne boš!

Hvala vsem, ki se ga spominjate!

Žalujoči: oče Franc in brata Peter in Jurij

Pri Krivcu pod Uršljo goro

Rudi Rebernik

pol stoletja ali še starejše in nam predstavljajo dogodke in ljudi iz tistih časov, mislim, da je dobro, da se o tem, kar se danes smatra že kot polpretekla zgodovina, tudi kaj zapiše. V naslednjih par številkah Viharnika bi v spomin na ljudi in kraje, kjer smo se nekoč srečevali ali pa skupaj živeli, nekaj takih slik rad tudi objavil.

Prva slika predstavlja skupino nedeljskih obiskovalcev male gostilne pri Krivcu pod Uršljo goro, kjer je danes lovski dom koroških lovcev. Tu sta živela Simon Krivec in njegova žena Angela. To je bila mala, a vendar daleč naokoli znana planinska postojanka, ki je bila priljubljena pri gozdarjih, gozdnih delavcih in romarjih na Uršljo goro ali k Svetemu križu ter vseh okoliških prebivalcih.

Slika je bila posneta okoli leta 1938 v zgodnji pomladi in prikazuje naslednje ljudi: v sredini sedita Simon Krivec in njegova žena Angela, na njuni levi je Matija Apohal, takratni plešivski lovski in gozdi čuvaj, na njuni desni je Ivan Fortin, poznejši gozdar v Mislinji, zadaj v sredini pa stoji Ivan Štern, poznejši vodja lesnega odseka pri KZ Podgorje in na Gozdnem obratu Slovenj Gradec. Ostalih ne poznam, a po pripovedovanju moje žene med njimi najdemo Obretanova dekleta izpod Uršlje gore.

Vsak kraj ima svoje posebnosti in ljudi, ki se jih vedno radi spominjamo bolj kot ostalih. Posebej še, če so iz okolja, v katerem smo nekdaj živeli. V teku let spoznamo ogromno ljudi in doživimo veliko stvari, ki se jih vedno radi spominjamo.

O svojem rojstnem kraju Razborju in o svojem delovnem okolju v gozdovih Plešivca sem v Viharniku že precej pisal, pa vendar je še veliko stvari, ki jih je vredno zapisati in jih rešiti

pozabljenja. Če pa imamo razne stare posnetke, zapise in pripovedovanja, je še toliko bolj vredno ohraniti jih, zapisati ali si jih zapomniti in pripovedovati naprej.

Pri svojem delu v gozdu in na terenu sem imel priložnost narediti veliko dobrih posnetkov. Dosti sem jih podedoval od umrlih sorodnikov, nekaj zanimivih pa sem si jih sposodil od starejših ljudi, da sem jih dal preslikati za svojo zbirko.

Ker so te slike večinoma izpred

Viharnik

izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d. d., Vorančev trg 1, 2380 Slovenj Gradec

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

telefon: 02 88 43 332

faks: 02 88 42 684

e-mail: viharnik@gg-sg.si

direktor:

Silvo Prižrnjak

glavna in odgovorna urednica:

Ida Robnik

uredniški odbor:

Ida Robnik, Brane Širnik,
Gorazd Mlinšek, Jože Potočnik,
Marta Krejan, Franc Jurač

lektorica:

Marta Krejan

idejna zasnova, grafično

oblikovanje in priprava za tisk:
Jože Repas, design

tisk:

ZIP Center
Ravne na Koroškem

avtor fotografij na naslovnici:

Franc Jurač

Na podlagi mnenja ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992 je Viharnik proizvod informativnega značaja (tč. tarifne številke 3).

Obisk Lions kluba Slovenj Gradec Lions klubu Deutschlandsberg

Hubert Dolinšek univ.dipl.inž.

Lions klub Slovenj Gradec v okviru mednarodne dejavnosti uspešno sodeluje s sosednjimi Lions klubi iz Deutschlandsberga, St. Paula in Pliberka. Vsakoletna tradicionalna srečanja vseh štirih klubov so priložnost za širjenje humanitarne dejavnosti in za poglobljanje medsebojnega razumevanja med člani klubov, med našima

narodoma in deželama.

Letošnje srečanje je potekalo v soboto, 8. oktobra v Deutschlandsbergu. Udeležila se ga je skupina naših članov s partnerkami.

Med pogovori in medsebojnimi izmenjavami izkušenj smo obiskali obnovljen grad v Deutschlandsbergu in si ogledali zgodovinske zbirke in drago-

cene razstavljene predmete iz keltskega obdobja, obdobja Rimljanov, srednjega veka in obdobja Habsburžanov pa vse do danes. Spoštovanja vredna je skrb mesta Deutschlandsberg in posameznih zanesenjakov za nenehno dopolnjevanje zbirke predmetov pridobljenih z izkopavanji v območju 30 kilometrov okolice mesta.

Prijateljski obisk Lions kluba iz japonskega mesta Arai

Hubert Dolinšek, univ.dipl.inž.

Na povabilo Lions kluba Slovenj Gradec nas je med 24. in 27. septembrom obiskala skupina Lions kluba iz japonskega mesta Arai. Z njimi so dopotovali še trije člani Rotary kluba, ki so pri nas spoznali člane slovenjgraškega Rotary kluba.

Mesto Slovenj Gradec in mesto Arai sta pobrateni mesti že več let. Delegacije – predstavniki obeh mest so se v preteklosti medsebojno obiskale in pri tem izmenjale izkušnje in poglobljale sodelovanje in prijateljstvo med obema mestoma, narodoma in

državama. V ta okvir sodi tudi prijateljski obisk Lions kluba in Rotary kluba našemu Lions klubu in našem Rotary klubu.

Poleg uglednih članov Lions in Rotary kluba iz Arai je bil v delegaciji predsednik Lions kluba Arai gospod Hidehito BUNAZAWA in tudi župan mesta Arai gospod Akira NYUMURA. Zanimivo je, da se je mesto Arai letos združilo še z dvema mestoma v novo mesto z imenom Myoko, ki šteje danes okoli 70.000 prebivalcev.

Po programu so ja-

ponski prijatelji skupaj z našimi člani Lions kluba obiskali in si ogledali kulturne znamenitosti našega mesta. Ogledali so si še mestno jedro naše prestolnice Ljubljane in tudi Gorenjsko z Blejskim jezerom in Bledom.

Kot zanimivost smo jim pokazali verski obred pri žegnanju oziroma posvetitvi Roginatove kapelice v Podgorju.

Na svečani skupni večerji sta oba predsednika Lions klubov podpisala listino o prijateljstvu in sodelo-

vanju v prihodnje in izmenjala simbolična darila.

Člani obeh Lions klubov pričakujemo dobro sodelovanje med kluboma pri krepitvi prijateljstva med našim in japonskim mestom in med obema narodoma in državama.

Spodbudili pa smo tudi povezavo med obema Rotary kluboma.

Srečanje japonskih prijateljev z nami je dobro uspelo. Domov so odnesli najlepše vtise o nas, našem mestu in Sloveniji.

Zbirke so izredno dobro ohranjanje, zaradi skrbnega restavriranja.

Člane Lions kluba je sprejel tudi župan mesta Deutschlandsberg,

po ogledu mesta Steinz pa tudi župan tega mesta.

Zvečer smo bili povabljeni na njihov dobrodelni koncert skupne »Seemannschor Admiral Teggethoff«, kjer nas je pozdravil še župan mesta Reiss.

Predsednik Lions kluba Slovenj Gradec Tone Gašper je na svečanih sprejemih pri županih predstavil humanitarno dejavnost našega kluba, se zahvalil za sodelovanje in jih povabil na obisk v Slovenj Gradec.

Domov smo se vrnili z dogovori o novih aktivnostih v prihod-

Župan mesta Steinz in predsednik Lions kluba Slovenj Gradec Tone Gašper, v ozadju pa so fotografije vseh dosedanjih županov mesta.

Pred graščino v Deutschlandsbergu.

Hidehito Bunazawa zvoní z zvoncem želja na blejskem otoku.

Na gondoli na blejskem jezeru.

Hidehito Bunazawa, predsednik Lions kluba mesta Arai (desno), v sredi ni najmlajša članica delegacije in levo Hubert Dolinšek, član Lions kluba Slovenj Gradec.

Del skupine japonskih članov Lions kluba v stari Ljubljani.

Japonski člani Lions in Rotary kluba iz Araia s člani Lions kluba Slovenj Gradec

Pred mestno hišo v Ljubljani.

Listino o prijateljstvu in sodelovanju podpisujeta Hidehito Bunazawa, predsednik Lions kluba iz Araia in Tone Gašper, predsednik slovenjgraškega Lionc kluba.

Potrebujete premoženjsko zavarovanje z osebno in pravno asistenco?

OPA! Prvič v Sloveniji zavarovanje premoženja vključuje osebno in pravno asistenco za vas in vaše najdražje. Varnost vašega doma smo razširili še na kritje stroškov odvetnikov, pravnih svetovanj, osebnih nezgod, medicinske oskrbe, prevoza v bolnišnico in drugih škodnih primerov. Doma in v tujini!

Sodelujte v nagradni igri in si s pravilnim odgovorom priigrajte enega od petih masažnih stolov v vrednosti 100.000 tolarjev. Poiščite nagradni kuponček v naših poslovalnicah ali na www.opa.si in ga pošljite na naš naslov: Zavarovalnica Maribor, d.d., Oddelek prodajne mreže, Cankarjeva 3, 2507 Maribor.

PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE
Z OSEBNO IN PRAVNO ASISTENCO

080 19 20 www.opa.si